

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PEDAGOGIKY

**VÝUKOVÝ PROGRAM ROZVOJE
PRVOTNÍHO ČTENÁŘSTVÍ S VYUŽITÍM
KNIHY ASTRID LINDGRENOVÉ**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Tereza Čechová

Učitelství pro základní školy, obor Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: MgA. Eva Gažáková, Ph.D.

Plzeň 2024

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 21. dubna 2024

.....
vlastnoruční podpis

Děkuji vedoucí své diplomové práce, MgA. Evě Gažákové, Ph.D., za její cenné rady, připomínky a pozitivní přístup při vedení mé práce. Dále děkuji své rodině a svým blízkým za podporu po celou dobu studia.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	2
ÚVOD	3
1 TEORETICKÁ ČÁST	4
1.1 DĚTSKÝ ČTENÁŘ.....	4
1.1.1 Čtenářské potřeby dětí.....	4
1.1.2 Dětský čtenář a kniha Pipi Dlouhá punčocha	5
1.2 VZDĚLÁVACÍ OBSAH OBORU ČESKÝ JAZYK – LITERÁRNÍ VÝCHOVA PRO 1. OBDOBÍ 1. STUPNĚ ZŠ	6
1.3 MOTIVACE KE ČTENÍ	7
1.4 DRAMATICKÁ VÝCHOVA	9
1.4.1 Propojení literární výchovy s dramatickými metodami na 1. stupni ZŠ	9
1.4.2 Metody dramatické výchovy využité v programu Pipi Dlouhá punčocha	9
1.5 AKČNÍ VÝZKUM.....	12
1.5.1 Vymezení pojmu	12
1.5.2 Charakteristické znaky akčního výzkumu	13
1.5.3 Fáze akčního výzkumu	13
1.5.4 Metody akčního výzkumu.....	14
2 PRAKTICKÁ ČÁST	15
2.1 METODOLOGIE REALIZOVANÉHO ZKOUMÁNÍ	15
2.2 KROK PRVNÍ – FORMULACE PROBLÉMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	16
2.3 KROK DRUHÝ – ZJIŠTĚNÍ VÝCHOZÍHO POSTOJE DĚTÍ KE KNIHÁM	16
2.4 KROK TŘETÍ: REALIZACE VÝUKOVÉHO PROGRAMU.....	21
2.4.1 První lekce.....	21
2.4.2 Druhá lekce.....	26
2.4.3 Třetí lekce	31
2.4.4 Čtvrtá lekce	34
2.4.5 Pátá lekce.....	36
2.4.6 Šestá lekce	40
2.4.7 Sedmá lekce.....	43
2.4.8 Osmá lekce	48
2.4.9 Replikace programu ve druhé první třídě.....	51
2.4.10 Reflexe programu autorkou práce	51
2.4.11 Reflexe programu třídními učitelkami obou tříd.....	53
2.5 KROK ČTVRTÝ – ZJIŠŤOVÁNÍ AKTUÁLNÍHO POSTOJE DĚTÍ KE KNIHÁM	54
2.6 KROK PÁTÝ – ZODPOVĚZENÍ VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	56
ZÁVĚR.....	59
RESUMÉ	61
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ INFORMACÍ	63
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ	65

SEZNAM ZKRATEK

RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
ZŠ	základní škola

Úvod

Ve své diplomové práci se zabývám rozvojem čtenářství u dětí navštěvujících 1. třídu ZŠ, konkrétně výukou literární výchovy metodami dramatické výchovy s využitím knihy Pipi Dlouhá punčocha od Astrid Lindgrenové. Toto téma jsem si vybrala, jelikož považuji za velice důležité rozvíjení lásky ke knihám u dětí již od raného věku. Existuje mnoho důvodů, proč je u dětí vhodné posilovat pozitivní vztah ke knihám jak v prostředí domova, tak i v prostředí školy, jelikož čtení knih může jejich osobnost a znalosti posouvat dál, a to v průběhu celého života.

Cílem teoretické části je vymezit východiska pro praktickou část, tedy definovat pojem dětský čtenář, uvést čtenářské potřeby dětí a popsat pozitivní relaci mezi knihou Pipi Dlouhá punčocha a potřebami dětských čtenářů, popsat vzdělávací obsah oboru Český jazyk – literární výchova pro 1. období 1. stupně ZŠ, konkrétně uvést očekávané výstupy z této oblasti a vymezit učivo dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Dále je úkolem popsat metody dramatické výchovy, které budou použity v programu Pipi Dlouhá punčocha. Program bude detailněji popsán v praktické části. Posledním úkolem teoretické části je definovat pojem akční výzkum a uvést jeho charakteristické znaky.

Cílem praktické části (a celé diplomové práce) je ověřit možnost zvýšení motivace ke čtení u dětí v první třídě. Za tímto účelem je vypracován osmihodinový výukový program čtení, který je založen na čtení knihy Pipi Dlouhá punčocha od Astrid Lindgrenové a který propojuje literární výchovu s metodami dramatické výchovy. Před realizací a po realizaci programu je využíváno ohniskové skupiny za účelem zkoumání postoje účastníků ke čtení a zjišťování jeho případného posunu. V neposlední řadě je také cílem zmapovat postoj dětí ke zrealizovanému programu a zaznamenat možné změny ve vztahu ke knihám a čtenářství.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 DĚTSKÝ ČTENÁŘ

Existuje více definicí pojmu čtenář. Dle J. Trávníčka (2011, s. 42) je: „... čtenářem ten, kdo deklaruje, že čte (knihy, časopisy a jiná čtenářská média); ten, jehož mediální dovednost je směřovaná ke čtení; duševní uživatel knih (a jiných písemných zdrojů); ten, kdo je účastníkem čtenářské kultury.“

Toman (1999, s. 7) uvádí, že dětského čtenáře ovlivňují jeho vývojová stádia, proměny jeho psychiky. Dále vymezuje konkrétní vývojové etapy, které ovlivňují čtenářství dítěte. Mezi dvě základní etapy řadí stadium mladšího školního věku, kdy se jedná o děti šesti až jedenáctileté (období prepubescence), a stadium staršího školního věku, do kterého se řadí děti dvanácti až patnáctileté (období pubescence). Zvláštní specifická má první ročník školní docházky, jelikož pro většinu dětí byla v předškolním věku komunikace s knihou založena na poslechu, s nástupem školní docházky se dítě začíná stávat gramotným a zároveň i získává čtenářské zkušenosti a zážitky. Co se týče vztahu ke knihám, dítě je v období prepubescence snadno ovlivnitelné. Je otevřeno všem vnějším podnětům. V odborné sféře se hovoří o tomto období jako o „zlatém věku“ dětského čtenářství.

Dětský čtenář má určité zvláštnosti, které jej odlišují od čtenáře dospělého. Charakteristiky dětského čtenáře se neustále proměňují vývojovými stádii. Neustále se mění jeho čtenářské zájmy z důvodu změn v osobnosti. Během vývojových stádií dětskému čtenáři přibývají zkušenosti, intelektuální schopnosti, formují se jeho názory a postoje. Z tohoto důvodu se neustále dětskému čtenáři mění jeho potřeby a zájmy, které ovlivňují jeho specifické potřeby v oblasti čtení, výběru knih. Vývoj dětského čtenářství je ovlivňován nejprve rodinou, později i školou a přáteli dítěte. V dětství si dítě formuluje názory ke knihám a četbě. Pokud tedy dítě čte pouze z povinnosti, vytvoří si tak nejspíše negativní vztah ke čtení. Další zásadní odlišnost dětského čtenáře od dospělého je zvýšené podléhání vlivu četby, jelikož má právě malý čtenář menší zkušenosti jak v oblasti životní, ale i literární. Navíc jeho vnímání reality není plně rozvinuto. Dětský čtenář se z tohoto důvodu nechá dějem knihy unášet, je při čtení senzitivnější vůči obsahu textu (Smetáček, 1973).

1.1.1 ČTENÁŘSKÉ POTŘEBY DĚTÍ

Mezi nejčastější potřeby dětských čtenářů patří potřeby emocionální a relaxační. Dětský čtenář si čte především pro potěšení a citový prožitek. Má také potřebu identifikace

s imaginárními hrdiny. Čtením je u něj dosahováno psychického uvolnění, úniku od všedního života, stresu, stereotypů a frustrací do světa fantazie, harmonie, dobrodružství a humoru (Toman, 1999, s. 8–9).

Co se týče humoru v literárních textech, pro děti je velice důležitý, protože právě smích navozuje psychickou relaxaci, posiluje optimistické vidění světa. Chápaní humoru je u dětí a dospělých odlišné. Dětem často přijde humorné to, co dospělému může přijít vážné, nehumorné. Dětské recipienty pokládají za humorné situace v literárních textech, kde se objevuje směšná postava, ale také pokládají za zajímavé a zábavné nonsensové texty, které jsou založeny na výmyslu, absurditě, nelogičnosti a nevěrohodnosti. Pochopení těchto nonsensových prvků úzce souvisí se zkušenostmi a znalostmi dítěte. Humorné také dětským čtenářům přichází texty, kde se upouští od společenských a mravních norem (Toman, 1999, s. 13–14).

1.1.2 DĚTSKÝ ČTENÁŘ A KNIHA PIPÍ DLOUHÁ PUNČOCHA

Kniha Pipi Dlouhá punčocha je nejslavnějším dílem švédské spisovatelky Astrid Lindgrenové. Kniha vyšla v roce 1945 a zaznamenala průlom v poválečné literatuře pro děti.

Dle slovníku autorů literatury pro děti a mládež je kniha spojením klasické pohádky, anglosaské literatury a idylického romantismu. Postava Pipi je považována za nový typ dětské literární postavy. Pipi je totiž dívka, která je samostatná, nezávislá a revoltuje proti pokrytectví. Nemá přímo vystupovat jako vzor pro dětského čtenáře, nýbrž jako odraz jeho snů a přání. Kniha byla úspěšná hned od počátku jejího vydání a řadí se mezi nejpřekládanější díla 20. století (Alchazidu, Dorovský a Řeřichová, 2007, s. 516–517).

Kniha využívá nonsensových prvků a humoru. Postava Pipi má fyzickou sílu, je obratná a je obdařena nevyčerpatelnou fantazií. Pipi rozbíjí zavedené společenské a mravní normy, stereotypy. Vždy si ví rady. Propojení humoru, „superhrdinských rysů“, nonsensu a ztělesnění dětských snů vytváří knihu, která je pro děti atraktivní nezávisle na době, ve které je čtena (Čeňková, 2006, s. 134).

Jak už bylo v podkapitole *Čtenářské potřeby dětí* řečeno, dětský čtenář preferuje knihy s prvky humoru, což kniha Pipi Dlouhá punčocha splňuje. Objevují se zde prvky nonsensu (nesmyslu), mezi které můžeme zařadit obrovskou fyzickou sílu dívky Pipi, která je schopna uzvednout například svého koně či porazit svou silou muže o mnoho většího, než je ona. Také se v knize objevují humorné situace, které spočívají v převrácení pravidel a stereotypů, například je v knize popisováno, jak se Pipi Dlouhá punčocha ukládá ke spánku

– hlavu si uloží pod peřinu, nohy si položí na polštář a zpívá si pro sebe ukolébavku, aby rychleji usnula. Postavu Pipi můžeme pokládat za postavu chovající se směšně, což je opět fakt, který může motivovat dětského čtenáře ke čtení knihy. Kniha také dává možnost ztotožnit se s dětskými hrdiny a nabízí mnoho dalšího, co dětský čtenář může považovat za atraktivní.

- Medailonek autorky: Astrid Lindgrenová (1907–2002) byla švédská prozaička, která představovala vrchol světové tvorby pro děti a mládež. Debutovala dívčím románem Britt-Mari se svěruje. Již její další kniha s názvem Pipi Dlouhá punčocha se stala její nejslavnější. Následovala její další díla včetně knihy Děti z Bullerbynu, kde zobrazila náměty vycházející z jejího vlastního dětství. Dále vydala román Mio, můj Mio, ve kterém autorka spojila témata lásky, přátelství, strachu a smrti. Činila tak s velkou empatií a imaginací. Mezi její dále vydané dílo patří Bratři Lví srdce, Karkulín ze střechy, Emil Neplecha či Ronja, dcera loupežníka. Všechny autorčiny postavy se snaží o proniknutí do duší dětských čtenářů. Astrid Lindgrenová obdržela za své dílo mnoho významných ocenění včetně Ceny H. Ch. Andersena. K jejím 60. narozeninám došlo ke vzniku Literární ceny Astrid Lindgrenové, a to ve Švédsku, které bylo její rodnou zemí (Alchazidu, Dorovský a Řeřichová, 2007, s. 516–517).

1.2 VZDĚLÁVACÍ OBSAH OBORU ČESKÝ JAZYK – LITERÁRNÍ VÝCHOVA PRO 1. OBDOBÍ 1. STUPNĚ ZŠ

Dle rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (MŠMT, 2023, s. 22; dále jen RVP ZV) se do očekávaných výstupů oboru Český jazyk – Literární výchova pro 1. období 1. stupně ZŠ zařazují následující očekávané výstupy:

Žák

- ČJL-3-3-01 čte a přednáší z paměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku
- ČJL-3-3-02 vyjadřuje své pocity z přečteného textu
- ČJL-3-3-03 rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších, odlišuje pohádku od ostatních vyprávění
- ČJL-3-3-04 pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností

Dle RVP ZV (MŠMT, 2023, s. 23) je učivem výše uvedeného období:

- poslech literárních textů
- zážitkové čtení a naslouchání
- tvořivé činnosti s literárním textem – přednes vhodných literárních textů, volná reprodukce přečteného nebo slyšeného textu, dramatizace, vlastní výtvarný doprovod
- základní literární pojmy – literární druhy a žánry: rozpočítadlo, hádanka, říkanka, báseň, pohádka, bajka, povídka; spisovatel, básník, kniha, čtenář; divadelní představení, herec, režisér; verš, rým, přirovnání

1.3 MOTIVACE KE ČTENÍ

Před uvedením různých možností, jak motivaci ke čtení rozvíjet, je nutno definovat, co je to motivace. Šafránková (2019, s. 134) uvádí pohledy odborníků na toto téma ve své Pedagogice. Dle Pavelkové je motivace pohyb člověka ve smyslu dosahování cílů (Pavelková, 2002). Nakonečný ve své publikaci motivaci popisuje jako vnitřní psychický proces vycházející z potřeby a ústící v žádoucí vnitřní stav. Tento vnitřní stav může být iniciován jak vnitřně, tak z vnějšku (Nakonečný, 2004). Podle Koláře je motivace soubor pohnutek, které podněcují člověka k určité činnosti, k tomu, aby něco dělal, ale naopak mu tento soubor pohnutek může také zabraňovat v tom, aby něco dělal (Kolář, 2012).

V souhrnu můžeme motivaci vnímat jako vnitřní psychický proces iniciovaný vnějším nebo vnitřním prostředím jedince, dále jako pohyb nebo jako soubor pohnutek, který ovlivňuje dosahování cílů.

Nyní si vysvětlíme, proč je důležité motivovat děti ke čtení, a také si uvedeme možnosti práce s dětmi, které mohou vést k rozvoji pozitivního vztahu ke knihám.

Je obecně známo, že děti, které rády a pravidelně čtou, mívají lepší představivost, slovní zásobu a lépe zvládají gramatiku, jelikož i čtením dítě rozvíjí jazykový cit, který je zásadní pro jeho vyjadřování ústní či písemné. Z těchto důvodů je důležité motivovat děti ke čtení, protože pokud si právě dítě uvědomí benefity čtení a oblíbí si čtení knih, pozitivně jej to ovlivní v průběhu jeho budoucího života.

Způsobů, jak dítě motivovat ke čtení knih, je mnoho. Rodiče i učitelé by dítěti měli ukázat knihu jako zdroj zajímavých příběhů a informací. Je nutno vybírat pro děti kvalitní

četbu, která jim například ukáže informace o konkrétních místech, které děti znají, nebo je provede zajímavým příběhem. Vhodné je začínat s knihami, které obsahují témata, o která se dítě zajímá. Pokud má tedy dítě rádo dobrodružné příběhy, konkrétní tituly můžeme vybírat z dobrodružné literatury, nebo pokud se dítě rádo zasměje, lze volit humorné příběhy. Proto by se osoba, která pomáhá knihy vybírat, měla zajímat o to, co dítě baví, a to především rozhovorem s ním (Kotilová, 2023).

Dále je potřebné si číst s dítětem již od raného věku, jelikož již od samého začátku je nutno být pro dítě vzorem pro čtení. Co je také zároveň důležité je technika čtení, kdy by rodič a později učitel měl číst aktivně, používat například dramatické prvky při čtení, napodobovat charakteristické prvky vyjadřování, které udělají příběh pro dítě zajímavějším. Pokud dítě teprve začíná číst knihy samo, je vhodné dělat během čtení pauzy, povídat si s dítětem o ději knihy a souvislostech jednání postav. Také je možné číst knihu společně s dítětem a zahrát si dialog, kdy každý čte jednu postavu, což se pro dítě může jevit jako zábavné a motivující pro další čtení. Pokud dítě samo čte, může pro něj být také motivující kniha, která obsahuje více obrázků. Uchovávání vzpomínek na přečtené knihy může podpořit zavedení čtenářského deníku v kreslené nebo psané podobě, kam může dítě zachytit děj knihy a jeho hodnocení dané knihy (Kotilová, 2023).

Motivaci ke čtení lze podpořit také zapojením dítěte do charitativního projektu Čtení pomáhá. Pro zapojení je důležité, aby si dítě založilo na webových stránkách projektu svůj účet. Poté si dítě na seznamu knih určených pro jeho věk najde knihu, kterou přečetlo, a zodpoví několik otázek prověřujících znalost přečtené knihy. Pokud dítě na všechny otázky odpoví správně, získá kredit 50 Kč, které může věnovat na vybraný dobročinný projekt. Projekt Čtení pomáhá rozdělí 10 milionů korun na charitativní účely. Na rozdělování financí se podílí dětská čtenářská, kteří sami rozhodují o tom, který dobročinný projekt podpoří. Tato skutečnost motivuje děti ke čtení a zároveň rozšiřuje dětské povědomí o lidské společnosti a rozvíjí jejich empatii a citlivost vůči lidem (Čtení pomáhá, online).

Mezi další typy k podpoře motivace u dětí lze zařadit: práce s knihou při řízených činnostech, kladení vhodných otázek při čtení, využívání příběhů k dalším činnostem, dramaturgie příběhů, projekty integrující čtenářskou gramotnost s pohybovými a výtvarnými činnostmi (Laufková a Najvarová, 2017).

1.4 DRAMATICKÁ VÝCHOVA

Dramatická výchova je dle Machkové (2019, s. 15) řízené učení zkušeností. Zakládá se na poznávání vnitřního života lidí, prozkoumávání, prožívání, chápání vztahů mezi lidmi. Toto učení se odehrává ve fiktivní situaci, a to pomocí hry v roli.

1.4.1 PROPOJENÍ LITERÁRNÍ VÝCHOVY S DRAMATICKÝMI METODAMI NA 1. STUPNI ZŠ

Výběr látky určené pro propojení literatury s dramatickými metodami vychází z věku dítěte. Na 1. stupni ZŠ vybíráme konkrétní díla z dětské literatury – například příběhy s dětským hrdinou, místní pověsti, pohádky a mytologie (Machková, 2019, s. 17). Spojení dramatických metod a dramatické výchovy je využíváno za účelem rozvoje čtenářské gramotnosti (Machková, 2017, s. 44).

1.4.2 METODY DRAMATICKÉ VÝCHOVY VYUŽITÉ V PROGRAMU PIPÍ DLOUHÁ PUNČOCHA

Dle Valenty (2008, s. 46) je metoda výchovy a vyučování: „... *určitý způsob činnosti, kterým se žáci zmocňují v průběhu edukační akce určitého učiva tak, že u nich nastává učení a z něj vyplývající osvojení učiva; spojitě s tím tvoří jev zvaný “metoda” též činnost učitele, kterým je žákova činnost, respektive žákovo učení navozováno a řízeno, tyto činnosti žáka i učitele tvoří společný celek, jímž je naplňován výchovný a vzdělávací cíl.*“

Metody dramatické výchovy využité ve výukovém programu, který je uveden v praktické části této práce, vychází z obecné typologie metod J. Valenty (2008, s. 122–214).

Valenta uvádí první skupinu metod, která je charakterizována aktivní činností žáka, dále druhou skupinu metod, která se zakládá naopak na aktivním používání těchto metod učitelem za účelem řízení a organizace učení.

Nejprve bude uvedena první skupina metod – jejich členění a uvedení konkrétních metod, které byly použity v programu, který je zaznamenán v praktické části diplomové práce.

Metoda (ú)plné hry: Metoda, pro kterou je typické zrcadlení lidského chování a jednání spočívající v pohybech těla, jeho postojích, pozice v prostoru, ve vztahování se k osobám a objektům v daném prostoru, vyjadřování pomocí hlasu a zvuku.

1. **Metody pantomimicko-pohybové:** Skupina metod vyžadující od hráče pohyb a nevyžadující zvuk a řeč. Pohyb spočívá v aktivaci základních svalových skupin, které se podílí na řeči těla (svalstvo počínaje obličejem a nohama konče).

- a) **Narativní pantomima:** Metoda zakládající se na paralelní činnosti učitele a hráčů. Učitel je v roli vypravěče a hráči podle jeho vyprávění hrají

pantomimu. Pro realizaci narativní pantomimy je důležitý vhodný výběr textu, který hráčům umožní akci.

- b) Plná (úplná) pantomima: Metoda používající se pro pantomimizaci osob. Základem hry je celková aktivita těla. Jedná se o napodobivou či tvůrčí pohybovou aktivitu, která ovlivňuje představivost, tvořivost, smysly či soubor motorických předpokladů.
- c) Transformovaný pohyb: Metoda spočívající ve změně stylu pohybu v průběhu pantomimické činnosti. Hráč buď může hrát jednu postavu pantomimicky a postava se průběžně mění (například od mladého člověka ke starci), nebo hráč hraje dvě role, která ztvárňuje dva jevy (například proměnu radosti ve smutek či proměnu stromu v člověka).

2. **Metody verbálně-zvukové:** Skupina metod zakládající se na slově a zvuku (znamená cokoli jiného, co je vyluzováno ústy). Při vyjadřování se slovy a zvukem je uplatňována i pohybová aktivita, která je ale oproti aktivitě spojené s hlasem upozaděna.

- a) Alej: Metoda se zakládá na tom, že hráči vytvoří uličku tak, že se postaví do dvou řad proti sobě stojících. Mezi nimi je libovolně široká mezera, která je většinou široká více než 1,5 metru. Zpravidla je určeno, co alej (ulička) zastupuje. Uličkou prochází jedna z důležitých postav hry, naslouchá, může i reagovat či oslovuje hráče. Hráči mají vymezenou roli – jednájí za sebe; za určité postavy, za přátele postavy atp. Taktéž je určeno, co mají hráči postupně říkat (myšlenky nebo názory postav na řešení problému).
- b) Brainstorming: Metoda v překladu “mozková vichřice” je určena k hledání nápadů k danému tématu. Zakládá se na volném vyjadřování myšlenek, nápadů, které dané hráče napadají k vybranému tématu. Zásadní na brainstormingu je to, že vyřčené nápady, myšlenky nejsou v průběhu brainstormingu hodnoceny. Nápady se mohou zapisovat či nahrávat.
- c) Imaginativní hra: Metoda spočívá v tom, že se hráčům předloží věc, rekvizita, část kostýmu, a žádá se od nich, aby změnilly, přetvořily její význam nebo domysleli kontext (komu patří nebo patřila, osudy věci atd.). Je zde uplatňována řeč.

4. Metody graficko-písemné: Skupina metod založených na tom, že hráči vytvářejí písemný nebo malovaný, kreslený artefakt. Hráči mohou s těmito artefakty pracovat jako tvůrci (kdy je sami vytvářejí), „polotvůrci“ (kdy se podílí na jejich přetváření či dotváření) nebo jako příjemci. V tomto případě je artefakt použit, není do něj zasahováno, není tvořen. Byl vytvořen například učitelem, aby podněcoval jiné aktivity.

a) Dopisy: Metoda zakládající se na psaní dopisů. Způsoby užití jsou rozmanité. Žáci buď mohou dopisy sami psát, ale mohou být také uplatňovány „pasivní“ formy užití dopisů, kdy žáci dopisy sami nevytvářejí, nýbrž jsou pasivními příjemci dopisu (další činnosti mohou vycházet z předloženého, přečteného dopisu). Dopisem se také dají reflektovat hodiny dramatiky.

5. Metody materiálově-věcné: Skupina metod zakládajících se na práci s materiálem (i v prostoru). Práce vede k trojrozměrnému produktu, nikoliv písemnému nebo nakreslenému, namalovanému.

a) Práce s rekvizitou: Metoda založena na práci s hmotnými produkty. Rekvizita je věc, která „hraje“ či „vystupuje“. Jedná se o pohyblivý předmět, který pomáhá aktivovat zkušenost hráče a podněcuje jeho jednání, chování a inspiruje ho. V rámci hry se používají: skutečné věci, které jsou používány v jejich skutečné funkci; skutečné věci, které se používají ve funkcích odlišných; napodobeniny věcí; imaginární rekvizity (věci reálně neexistující).

J. Valenta také ve své publikaci uvádí **metody řízení vyučování** (třídního managementu). Jedná se o metody organizující žákovu učení, které se odlišují od jednotlivých metod výše uvedených jejich naplňováním činností učitele či lektora. Metody výše uvedené se totiž zakládají na činnosti, aktivitě především žáků či hráčů. V programu Pipi Dlouhá punčocha byly použity následující metody řízení vyučování:

- Instrukce, což jsou formulace učebního úkolu. Formulují to, co má žák dělat. Konkretizují způsob provedení, počet osob, čas, vymezení prostoru, případně fáze plnění úkolu, použitý materiál a další práci s výsledkem činnosti.
- Reflexe, která se zakládá ve zhodnocení zkušenosti. Reflexe pomáhá utřídit myšlenky, systematizovat zážitek a zkušenost. Zásadní je její vliv na včlenění těchto zážitků a zkušeností do již existující zkušenostní struktury člověka. Tato skutečnost poté přispívá k ovlivnění jednání v budoucím životě člověka. Dle psychologie zkušenostního učení bylo zjištěno, že je reflexe důležitá metoda, která přispívá

k učení. Pokud není realizována reflexe, nemusí nastat i učení. Při reflexi je připomínáno, co se odehrálo, je poskytována zpětná vazba (popis vnímaného), dochází k hodnocení, poučení (včlenění do vlastní zkušenosti), vymyšlení plánu směřujícího ke zlepšení budoucích činností či opatření vedoucího k osobnímu zdokonalení.

- Otázky, což jsou intervence do vědomostí, zkušeností, postojů a pocitů žáků, ale i zároveň základní prostředky iniciace aktivity žáků.
- Učitel v roli se zakládá na skutečnosti, že učitel v roli hraje postavu. Jedná se o jednu z nejspecifičtějších metod dramatické výchovy. Učitel může použít plnou hru, pantomimu nebo jen hlasové postupy. Metoda umožňuje řídit drama zevnitř, dostat děti efektivně a poměrně rychle do hry, posouvat děj a vnášit do hry napětí a překvapení. Učitel může dětem po vstoupení do role pomáhat, ale i situaci ztěžovat. Konkrétně učitel může vstupovat do role tak, že to žákům slovy oznámí či jim to naznačí změnou stylu pohybu nebo použitím kostýmu, rekvizity.
- Podávání informací včetně vysvětlování, rady, upozornění
- Shrnutí toho, co se zatím odehrálo (zažité aktivity a co přinesly) a co se stalo z hlediska příběhu.
- Pravidla jako důležité prvky managementu, které nastavují hranice, vztahují se k tomu, co je dovoleno, co se musí a co se nesmí.
- Řízení materiálem, mezi které může patřit bubínek či jiné jednoduché hudební nástroje, které udávají rytmus pohybu.

1.5 AKČNÍ VÝZKUM

1.5.1 VYMEZENÍ POJMU

Pedagogický slovník (Průcha, Walterová a Mareš, 2009, s. 15) definuje akční výzkum takto: *„Druh pedagogického výzkumu, jehož účelem je přímo ovlivňovat či zlepšovat určitou část vzdělávací praxe. Uplatňuje intervenční strategie, navrhuje určitá doporučení a pokouší se je realizovat, průběžně sleduje efekty změn. Často jej provádějí praktici ve spolupráci s výzkumníky.“* Definicí akčního výzkumu uvedl také Elliott (1981, s. 1): *„Akční výzkum je učiteli prováděná systematická reflexe profesních situací s cílem jejich dalšího rozvinutí.“*

V souhrnu tak můžeme akční výzkum vnímat jako nástroj učitele, který mu pomáhá objevovat problémová místa jeho pedagogické praxe a nacházet možná řešení pro zlepšení.

1.5.2 CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY AKČNÍHO VÝZKUMU

Pro akční výzkum jsou charakteristické následující rysy: cílem je získat konkrétní poznatky vycházející z praxe a především, změnit ji k lepšímu; výzkumné otázky vyplývají z potřeb učitele a mohou být v průběhu výzkumu změněny; plán výzkumu se může v jeho průběhu měnit; výzkumný vzorek je nereprezentativní a může být v průběhu výzkumu změněn; sběr dat probíhá nedogmaticky a metody sběru dat mohou být během výzkumu změněny; mezi metody vyhodnocování dat patří analýza dat a deskriptivní statistika; výsledky výzkumu jsou subjektivní a jsou bezprostředně k dispozici, dopadem výzkumu jsou nové zkušenosti učitele a vliv na práci učitele (Maňák a Švec, 2004, s. 54).

1.5.3 FÁZE AKČNÍHO VÝZKUMU

Akční výzkum sestává z několika fází, kroků, které mohou být nastaveny individuálně dle konkrétní problémové situace a cíle. Mezi základní dvě fáze řešení problému patří výzkum, což je první fáze spočívající v tom, že učitel získává informace o problému, a reflexe, fáze druhá zakládající se na uplatňování řešení problému. Nezvalová (2003) uvádí pojmy proaktivní a reaktivní akční výzkum. Rozdíl mezi těmito typy výzkumu je v rozdílu pořadí výše uvedených fází (výzkumu a akce). Pokud se jedná o proaktivní akční výzkum, nejdříve se začíná akcí a po ní následuje reflexe. V reaktivním akčním výzkumu je to naopak – nejdříve práce začíná reflexí, poté následuje akce (Maňák a Švec, 2004, s.57).

Maroni (2011, s. 1-21) vymezuje 5 fází akčního výzkumu. První fáze spočívá v diagnostice problému a vymezení toho, co má být zkoumáno včetně účelů akčního výzkumu. Druhá fáze se zakládá na plánování intervence, tedy konkrétně toho, z jakých kroků se bude sestávat, jaké informace je potřebné shromáždit a jakým způsobem je získat. Ve třetí fázi je realizována naplánovaná intervence. Ve čtvrté fázi je uvažováno nad tím, jak intervence vyřešila problémovou situaci. V poslední páté fázi dochází ke kritické reflexi, reflexi zakládající se na nové zkušenosti, a následně k úvaze nad tím, jak nabyté poznatky dále šířit. H. Altrichter a P. Posch (1998, s. 22) vymezují proces akčního výzkumu, kdy v první fázi se hledají a vytvářejí východiska pro vlastní výzkumnou činnost, ve druhé fázi jsou sbírány informace a dochází k pozorování, ve třetí fázi jsou analyzovány a interpretovány shromážděná data, ve čtvrté fázi se vytvářejí strategie, plány jednání, které jsou v páté fázi aplikovány. Poslední fáze je založena na možném sdílení našich zkušeností s kolegy či na jejich publikování formou případových studií.

Co se týče kroků či fází akčního výzkumu, počet kroků a jejich pojetí se může dle jednotlivých autorů lišit. Můžeme vidět, že každý výzkumník si postup akčního výzkumu a jeho jednotlivé fáze modifikuje dle výzkumného problému. Nicméně, co každé pojetí fází akčního výzkumu obsahuje, je výše popsaná fáze akce a reflexe, která je pro akční výzkum stěžejní.

1.5.4 METODY AKČNÍHO VÝZKUMU

Maňák a Švec ve své publikaci (2004, s. 63) uvádějí metody, které se uplatňují v akčním výzkumu:

- Metody hledající a vytvářející východiska akčního výzkumu: brainstorming, skupinový rozhovor, pedagogický deník apod.
- Metody získávající a shromažďující data: pozorování, videozáznamy, audiozáznamy, interview a artefakty (testy, dopisy, dětské práce).
- Metody analýzy dat: vytváření kategorií, kódování dat, testování tezí apod.
- Metody vytváření a ověřování strategií: myšlenkové testování či brainstorming.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

Cílem praktické části je ověřit možnost zvýšení motivace ke čtení u dětí v první třídě. Za tímto účelem je vypracován akční plán včetně výukového bloku čtení, jemuž předchází (a za nímž i následuje) ohnisková skupina zkoumající postoj účastníků ke čtení a jeho případný posun. Programem děti doprovází kniha Pipi Dlouhá punčocha od Astrid Lindgrenové. Jedná se o prožitkové čtení vybraných kapitol knihy učitelem.

2.1 METODOLOGIE REALIZOVANÉHO ZKOUMÁNÍ

V metodologické části bude popsán výběr skupiny dětí a charakteristika této skupiny. Uveden bude taktéž výzkumný problém včetně navržené výzkumné otázky. Taktéž budou popsány jednotlivé kroky, které budou následovány během akčního výzkumu.

Výběr testované skupiny dětí

Výzkum byl realizován ve 1. třídě základní školy o počtu 22 žáků. V den realizace druhého kroku akčního programu bylo přítomno 18 dětí. Ve dvou dnech, které byly určeny pro intervenci, tedy realizování programu pro rozvoj čtenářství, se v prvním dni programu zúčastnilo 19 dětí, ve druhém 20. Závěrečnému sběru dat, tedy realizaci 4. kroku akčního výzkumu, bylo přítomno 18 dětí.

Skupina je dle třídní učitelky této třídy složena z dětí velmi odlišných, co se týče úrovně schopností, dovedností či rozumové úrovně. Jedno z dětí má dle paní učitelky výrazné potíže s pozorností, nicméně dítě zatím nenavštívilo školské poradenské zařízení, aby mu byla případná porucha diagnostikována. Ve třídě je také dítě s lehkým mentálním postižením a zároveň poruchou pozornosti, hyperaktivitou, oční a sluchovou vadou. Ve třídě je proto poskytnuta dětem péče asistentky pedagoga, která byla přítomna během celého realizovaného programu spolu s třídní učitelkou třídy.

Kroky akčního výzkumu

1. Formulace problému a výzkumné otázky
2. Zjišťování aktuálního postoje dětí ke knihám
3. Realizace výukového programu
4. Zjišťování aktuálního postoje dětí ke knihám
5. Zodpovězení výzkumné otázky

2.2 KROK PRVNÍ – FORMULACE PROBLÉMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

V prvním kroku byl formulován následující výzkumný problém: motivace dětí k četbě. Dále byla navržena následující výzkumná otázka: Ovlivní výukový program propojující metody dramatické výchovy s literární výchovou vztah dětí ke knihám?

Výzkumný problém:

Motivace dětí k četbě

Výzkumná otázka:

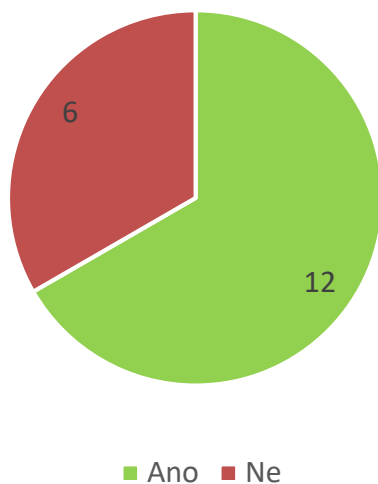
Ovlivní výukový program propojující metody dramatické výchovy s literární výchovou vztah dětí ke knihám?

2.3 KROK DRUHÝ – ZJIŠTĚNÍ VÝCHOZÍHO POSTOJE DĚTÍ KE KNIHÁM

Ve druhém kroku byla zjišťován aktuální postoj dětí ke knihám za využití ohniskové skupiny neboli focus group. Byl veden strukturovaný rozhovor s dětmi, který vycházel z následujících otázek:

1. Čte vám někdo? Pokud ano, kdo? Jak často?
2. Posloucháte někdy audioknihy?
3. Čtete si sami doma? Pokud ano, proč? Pokud ne, proč?
4. Máte nějakou oblíbenou knihu? Pokud ano, jak se jmenuje? Proč se vám líbí?
5. Umíte si představit, k čemu je dobré umět číst?
6. Byli jste někdy v knihovně? Pokud ano, jak často chodíte do knihovny? S kým chodíte do knihovny? Máte průkazku do knihovny?
7. Co si myslíte o knihách, čtení knih?

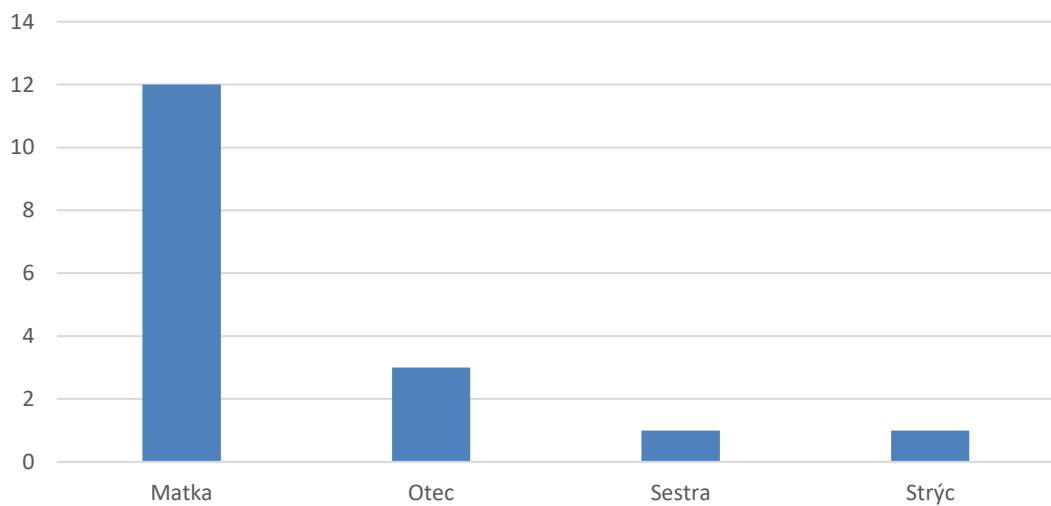
1. Čte vám někdo knihy?

Graf 1: Odpovědi na otázku: Čte vám někdo knihy? (zdroj: vlastní zpracování)

Na prvním grafu můžeme vidět odpovědi na otázku: Čte vám někdo knihy? Dvanáct dětí odpovědělo, že jim jsou čteny knihy. Šest dětí odpovědělo, že jim nikdo knihy nečte.

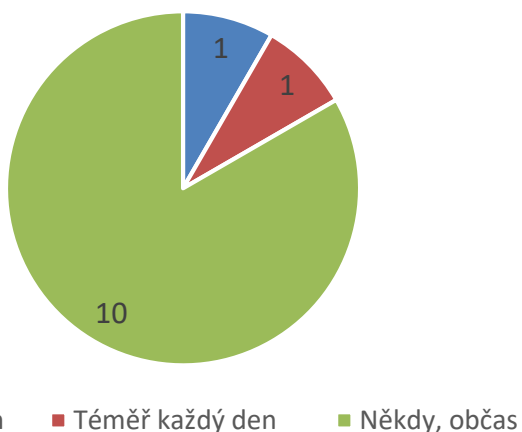
Pokud ano, kdo?

Graf 2: Odpovědi na otázku: Pokud ano, kdo? (zdroj: vlastní zpracování)

Na druhém grafu můžeme vidět odpovědi odpovídajících dětí na otázku: Pokud ano, kdo? Dvanácti dětem dle grafu čte matka, třem otec, jednomu dítěti čte strýc a jednomu sestra. Některé děti uvedly jednu i více odpovědí.

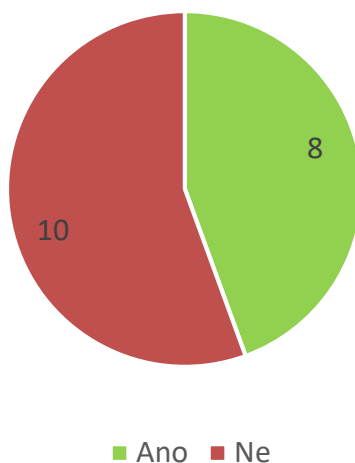
Pokud ano, jak často?

Graf 3: Odpovědi na otázku: Pokud ano, jak často? (zdroj: vlastní zpracování)

Na třetím grafu můžeme vidět odpovědi dětí na otázku: Pokud ano, jak často? Jedno dítě odpovědělo, že mu jsou čteny knihy každý den, jedno dítě uvedlo, že mu je čteno téměř každý den. Deset dětí odpovědělo, že jim někdo občas knihy čte.

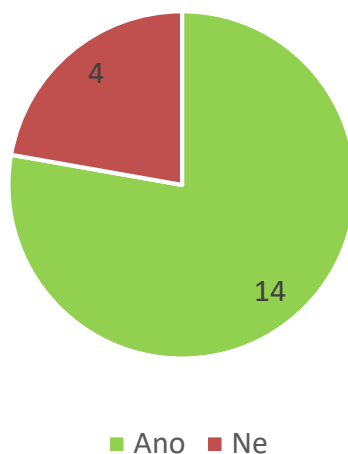
2. Posloucháte někdy audioknihy?

Graf 4: Odpovědi na otázku: Posloucháte někdy audioknihy? (zdroj: vlastní zpracování)

Na čtvrtém grafu můžeme vidět odpovědi dětí na předem vysvětlenou otázku (konkrétně pojem audiokniha): Posloucháte někdy audioknihy? Deset dětí uvedlo, že audioknihy neposlouchá. Osm dětí se vyjádřilo tak, že audioknihy poslouchá.

3. Čtete si sami doma?

Graf 5: Odpovědi na otázku: Čtete si sami doma? (zdroj: vlastní zpracování)

Na pátém grafu můžeme vidět odpovědi na otázku: Čtete si sami doma? Čtrnáct dětí odpovědělo, že si doma samy čtou. Čtyři děti řekly, že si doma samy nečtou.

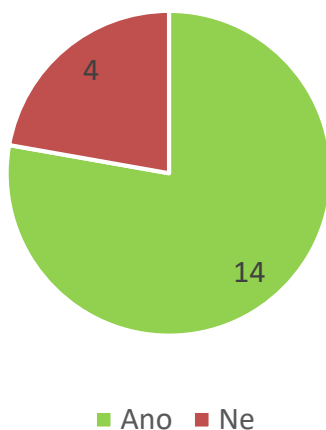
Doplňující otázka: **Pokud ano, proč?**

Na tuto otázku odpovídající děti odpověděly následovně: Pro zábavu. Abych si to procvičil. Když se nudím. Když chce táta něco přečíst.

Doplňující otázka: **Pokud ne, proč?**

Na tuto otázku odpovídající děti odpověděly následovně: Protože to ještě neumím. Protože se čte už ve škole. Nechce se mi číst. Nebaví mi to.

4. Máte oblíbenou knihu?

Graf 6: Odpovědi na otázku: Máte oblíbenou knihu? (zdroj: vlastní zpracování)

Na šestém grafu můžeme vidět odpovědi na otázku: Máte oblíbenou knihu? Čtrnáct dětí uvedlo, že má oblíbenou knihu. Čtyři děti uvedly, že žádnou oblíbenou knihu nemají.

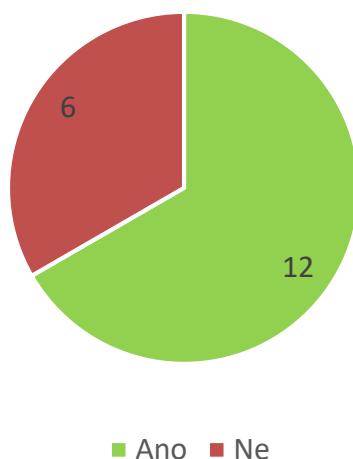
Doplňující otázka: **Pokud ano, jak se jmenuje?**

Odpovídající děti uvedly následující knihy: O vlku a sedmi kůzlátkách, kniha o kočičce, kniha o zvířátkách, Rok s pejskem a kočičkou, Grinch, Tlapková patrola, Spider-Man, Minecraft, čtení o Bleskovi, Myši a pískomilové.

4. Umíte si představit, k čemu je dobré umět číst?

Odpovědi dětí: Abysme si mohli sami číst. Abysme věděli, co je tam napsáno. Abysme mohli psát. Abysme mohli číst knížky. Abysme se to naučili. Abysme to uměli. Abysme nemuseli hláskovat a mohli to číst ve větách.

5. Byli jste někdy v knihovně?

Graf 7: Odpovědi na otázku: Byli jste někdy v knihovně? (zdroj: vlastní zpracování)

Na sedmém grafu můžeme vidět odpovědi na otázku: Byli jste někdy v knihovně? Dvanáct dětí odpovědělo, že už v knihovně bylo. Šest dětí odpovědělo, že nikdy v knihovně nebylo.

Doplňující otázka: **Pokud ano, jak často chodíte do knihovny?**

Devět dětí odpovědělo, že navštívilo knihovnu pouze se školou. Tři děti odpověděly, že občas chodí s rodičem do knihovny.

Doplňující otázka: **Máte vlastní průkazku do knihovny?**

Žádné z dětí nemělo v době výzkumu vlastní průkazku do knihovny.

6. Co si myslíte o čtení knih, o knihách?

Odpovídající děti odpověděly následovně: Knížky jsou hodně dobré, protože se můžeme učit číst. Můžeme si přečíst nějaký příběh. Najdeme tam věci, které neznáme. Je to zábava. Knížky jsou zábavné.

2.4 KROK TŘETÍ: REALIZACE VÝUKOVÉHO PROGRAMU

Program obsahoval 8 lekcí o 45 minutách a byl rozdělen do dvou školních dnů po 4 lekcích. Realizace programu proběhla ve 1. třídě ZŠ Třemošná. S dětmi byly během lekcí učitelem čteny vybrané kapitoly z knihy Pipi Dlouhá punčocha: Pipi se nastěhuje do vily Vilekuly, Pipi je píditel a popere se, Pipi jde do školy a Pipi slaví narozeniny. Zároveň byly mezi čtením vybraných textů realizovány aktivity, které souvisely s obsahem textu. Program byl realizován především ve školní třídě. Jen poslední lekce byla realizována v tělocvičně z důvodu prostoru a bezpečnosti, jelikož je do poslední lekce zařazena překážková dráha. Děti byly při čtení knihy usazeny v kroužku na koberci, při aktivitách vyžadujících práci ve skupině či u stolu děti seděly okolo dvou spojených lavic, aby na sebe dobře viděly. Odpovědi dětí byly v průběhu výukového programu zaznamenávány.

Cíle programu: žák ví, že čtení knih může být zábavné a přínosné, žák vyjadřuje své pocity z přečteného textu, pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností, porozumí pokynům mluveným a psaným přiměřené náročnosti, přijímá pravidla hry.

2.4.1 PRVNÍ LEKCE

Kapitola: Pipi se nastěhuje do vily Vilekuly

Cíl: Žák dodržuje pravidla hry, pohybuje se do rytmu bubínku, pojmenuje věci, které se nachází v tašce, spolu se svými spolužáky vytvoří postavu Pipi na základě porozumění textu.

Seznámení se s programem (informace o čtení vybrané knihy), **představení se navzájem, zavedení pravidel** (např. mluví pouze ten, kdo má v ruce punčochu)

Rozehřátí a uvolnění – simultánní pantomima: Děti se pohybují po místnosti za rytmu bubínku. Při výrazném úderu do bubínku se zastaví a najdou si spolužáka, který je jim nejbližší, tlesknou si jednou rukou, pak druhou a na závěr oběma. Při dalším úderu do bubínku

aktivita pokračuje. Ke konci aktivity učitel řekne: Teď jsme opičky. Děti se pohybují jako opičky. Na závěr učitel řekne: Teď doskáčeme potichu do kruhu a posadíme se.

Komentář: Aktivitu rychle děti pochopily a probíhala tak bez obtíží.

Motivace a vyvození názvu knihy: V místnosti se nachází taška (předem učitelem do místnosti umístěna). Učitel se zeptá, zda si někdo všiml něčeho, co ve třídě běžně nebývá. Po nalezení hledané věci, tašky, se učitel s dětmi podívá, co taška obsahuje (což by mohlo pomoci k nalezení tašky a jejímu navrácení majiteli). V tašce se nachází: šrouby, matice, bonbóny, malá truhla se šperky, učitelem vytvořené peníze, víčka, brčka, plastová láhev. Učitel se dětí zeptá, komu by taška mohla patřit (Dívka nebo chlapec?) a jaká by daná osoba mohla být, co by mohla mít ráda. Učitel na závěr prozradí, že ví, komu taška patří a že si pro něj dívka, která se jmenuje Pipi Dlouhá punčocha, brzy přijde. Vysvětlí, že kniha bude vyprávět právě o ní.

Komentář: Děti si nejprve nevšimly tašky, která se blízko nich nacházela. Nejprve tipovaly, že hledaná věc je kostra nově nalepená na zeď u umyvadla. Po nápovědě, že hledaná věc není tak daleko od nich, si jedno z dětí brzy všimlo tašky a upozornilo na ni s tím, že ji tady ještě nevidělo. Všechny věci, které se nacházely uvnitř tašky, děti poznaly. Po prohlédnutí obsahu tašky si více jak polovina dětí myslela, že taška patří dívce, jelikož se v tašce nacházela truhlička s různými šperky (prstýnky, náušnicemi). Ostatní děti si myslely, že taška patří chlapci z toho důvodu, že taška obsahovala šrouby a matice. Po seznámení se s názvem knihy se všechny děti přihlásily, že knihu nečetly.

Obrázek 1: Prohlédnutí obsahu tašky (zdroj: vlastní zpracování)

Čtení v kroužku: str. 8–10, textová část pojednává o životě Pipi Dlouhé punčochy, její rodině, jejich přátelích a nastěhování do vily Vilekuly. Učitel se při čtení textové části dotazuje dětí na otázky, které vychází z přečteného textu, např: Líbilo by se vám, kdybyste žili sami? Mělo by to výhody a nevýhody? Co byste udělali s kufrem plným peněz?

Komentář: Všechny děti, které odpověděly, řekly, že by nechtěly žít samy. Děti dále odpověděly (otázka: Co byste udělali s kufrem plným peněz?): Já bych si asi koupila plyšáky. Já bych si koupil tablet. Já koně. Já bych si je šetřil na něco. Já bych si je někam schoval a až budu dospělý, tak si koupím nějaký auto. Já bych si šetřil hodně dlouho a až bych byl dospělej a měl bych hodně peněz, tak bych si koupil dům a bezvadný auto.

Tvorba Pipi Dlouhé punčochy na základě porozumění textu: Děti dostanou do čtyřčlenné skupiny 4 textové části, které popisují vzhled Pipi. Ve skupině si každý jednu textovou část v tichosti přečte a poté ji přečte ostatním. Každé skupině bude přidělen dlouhý papír, na kterém je nakreslena postava, dále troje různé nakreslené šaty, troje různé vlasy (účesy), troje různé boty, 4 různě barevné punčochy, 2 různé nosy a 2 různá ústa. Děti nalepí na danou postavu vybrané části těla, oblečení a musí přitom respektovat to, co je v textu napsáno. Po nalepení jednotlivých částí si děti mohou svoji Pipi dotvořit. Na závěr dětem učitel přečte,

že Pipi na rameni nosí malou opičku, a rozdává každé skupině obrázek opičky, kterou si každá skupinka nalepí na Pipiino rameno.

Komentář: Většina dětí byla schopna text přečíst, ale některé tohoto nebyly schopné, proto jsem je vyzvala k tomu, aby si navzájem pomohly texty přečíst, jelikož si některé děti neuměly říct o pomoc. Ve skupinách se dětem nakonec podařilo Pipi sestavit a dotvořit. Tato aktivita trvala více času, než bylo předpokládáno.

Obrázek 2: Skupinky při vytváření Pipi (zdroj: vlastní zpracování)

Obrázek 3: Skupinky při vytváření Pipi (zdroj: vlastní zpracování)

Obrázek 4: Ukázky vytvořené Pipi s jejím kočkodanem (zdroj: vlastní zpracování)

Učitel v roli – alej: Učitel v roli si nasadí paruku a stává se Pipi Dlouhou punčochou. Prochází uličkou sestavenou z dětí, dvojice dětí stojí proti sobě. Děti se stávají různými lidmi, kteří vidí Pipi poprvé. Učitel v roli prochází uličkou a zastavuje se u jednotlivých dvojic. Vždy se učitel podívá na jedno z dětí a dítě v roli prohlásí, co si o Pipi myslí. Poté se učitel podívá na druhé dítě z dvojice, a to také prohlásí, co si o Pipi myslí. Takto aktivita pokračuje, dokud učitel neprojde kolem každé dvojice na konec uličky. Děti jsou upozorněny na to, že pokud nevědí, co říci, tak to nevádí a aktivita bude pokračovat dál.

Komentář: Tato aktivita byla z časových důvodů a obtíží dětí hovořit v odlišné roli zjednodušena. Společně tak probíhala diskuse nad tím, co si lidé o Pipi mohli myslet. Některé děti uvedly, že lidé byli překvapeni, a to kvůli tomu, jak vypadala. Některé děti naopak řekly, že si myslí, že překvapeni nebyli.

Diskuze nad otázkou: Co byste si mysleli, kdybyste poprvé Pipi viděli?

Komentář: Dvě děti uvedly, že by si nemyslely nic. Jedno dítě uvedlo, že by si myslelo, že je trošku bláznivá.

2.4.2 DRUHÁ LEKCE

Kapitola: Pipi se nastěhuje do vily Vilekuly

Cíl: Žák se pohybuje podle pokynů učitele, dodržuje pravidla hry, řekne alespoň jednu informaci, kterou si pamatuje ze společného čtení, vytvoří se svými spolužáky skupinu podle daných pravidel, zapíše název surovin, řekne jednu věc, kterou by mohla mít Pipi ve svém sekretáři.

Rozehrátí, uvolnění – simultánní pantomima: Děti se podle rytmu bubínku pohybují po prostoru a pohybují se podle pokynů učitele: Jsme opičky. Jsme veselé opičky. Poskakujeme po stromech. Hledáme banány. Jíme banán a je moc dobrý. Jsme koně. Jsme veselí koníci. Jsme kluci. Jsme holky.

Komentář: Děti věrně napodobovaly pohyby jmenovaných zvířat. Zprvu nevěděly, jak se pohybovat jako kluci a poté holky, ale nakonec se všechny děti zapojily se svým vymyšleným pohybem.

Rekapitulace v kroužku: Děti si v kroužku podávají punčochu. Ten, kdo má punčochu, může mluvit. Děti krátce řeknou, co si pamatují z předchozí hodiny (O čem jsme četli? Co jsme se dozvěděli?). Informace se nesmí opakovat.

Komentář: Uvedu některé z odpovědí dětí: Že nemá tátu ani mámu. Že si Pipi myslela, že její maminka ve vzduchu. Že unesla koně. Že má opičku Pana Nilsona a kupu peněz. Že toho koníka dala na zahradu. Že ona měla sousedy a tam byly hodný děti.

Vyvození jedné z vlastností Pipi – učitel v roli: Učitel si nasadí paruku a stává se tak Pipi Dlouhou punčochou. Učitel v roli chodí po místnosti pozadu, vyjde ze třídy pozadu a opět přijde do třídy pozadu. Pokud se žádné z dětí nezeptá, proč chodí pozadu, tak se učitel zeptá, proč jsou překvapené a zda snad ony nechodí pozadu. Učitel poté vykládá různé lži: např. že v Egyptě chodí všichni pozadu, že v Zadní Indii se chodí po ruku. Učitel vykládá lži, dokud děti neřeknou, že Pipi nemluví pravdu. Poté se Pipi (učitel v roli) přizná, že si to opravdu všechno vymyslela a uvede důvody, proč nemluví pravdu (je pouze dítě, maminka je andělem a tatínek černošským králem, celý život strávila na moři). Na závěr dětem řekne, že pokud by ještě někdy zalhala, tak aby se na ni nezlobily, a také se zeptá, zda by se s ní chtěly kamarádit. Učitel v roli si poté sundá paruku a oznámí, že právě takto se začaly kamarádit děti s Pipi (Tomy a Anika). Aktivita je inspirována textovou částí, která se nachází na str. 11.

Komentář: Bylo řečeno několik nepravd včetně té, že v Austrálii lidé nikdy nic nejí. Děti v ten moment prohlásily, že se tam jí a že Pipi lže. Na závěr se Pipi zeptala, zda by se s ní chtěly děti kamarádit. Většina dětí nadšeně odpověděla, že ano.

Obrázek 5: Vstup do role Pipi (zdroj: vlastní zpracování)

Rozhovor v kroužku: Učitel se dětí zeptá, jak poznaly, že Pipi nemluví pravdu. Vyzve děti k tomu, aby se pokusily vymyslet ještě nějakou hloupost, něco, co není pravda (Co by ještě Pipi mohla říct?)

Komentář: Odpovědi dětí na to, jak přišly na Pipiino lhaní: Já to nepoznala. Že se v Austrálii nejí. Že žraloci chodí. Říkala něco, co není pravda. Na výzvu, aby vymyslely ještě nějakou hloupost, nesmysl, reagovaly děti takto: Že psi létají. Kočky jí melouny.

Čtení v kroužku: str. 11–13, v této textové části Pipi zve Tomyho a Aniku na snídani – na lívance, děti poprvé vstoupí do vily Vilekuly a poznávají Pipiino bydlení (Při čtení učitel děti vyzve k tomu, aby ukázaly, jak se Tomy tvářil, když uviděl na verandě koně).

Rozhovor: Po dočtení textové části se učitel dětí zeptá, zda někdy připravovaly lívance, co je k přípravě lívanců potřeba a jak se při přípravě postupuje.

Komentář: Děti odpovídaly, že je k přípravě lívanců třeba sladká mouka, vajíčko, těsto, voda, mléko, olej, máslo, cukr. Většina dětí uvedla, že má ráda lívance. Některé děti měly zkušenost s přípravováním lívanců.

Rozřazení do skupin formou hry: Děti si stoupnou vedle sebe do řady a učitel každému dá do ruky za záda obrázek. Na obrázcích jsou ingredience, které jsou potřeba pro přípravu lívanců (olej, mouka, cukr, mléko, vajíčko). Děti mají za úkol vytvořit skupinky, kde všichni mají za zády stejný obrázek. Nesmí u toho mluvit a podívat se na vlastní obrázek. Děti mohou vidět pouze obrázky, které mají za zády ostatní děti. Děti si mohou navzájem pomáhat. Po vytvoření proběhne kontrola, zda byly skupinky vytvořeny správně – ve skupině mají všechny děti stejný obrázek.

Komentář: Chvilku dětem trvalo, než přišly na to, jak úkol vyřešit. Nakonec si navzájem pomohly a skupinky správně vytvořily. Děti měly ale potíže vydržet v tichosti, některé u vytváření skupinek hovořily, což bylo v této aktivitě zakázáno. Některé děti porušovaly uvedené pravidlo i přes upozornění.

Obrázek 6: Rozřazení do skupin (zdroj: vlastní zpracování)

Poznávání ingrediencí pomocí zraku a hmatu: Vytvořené skupinky složené ze 4 dětí mají za úkol poznat a napsat na papír jednotlivé ingredience. Mezi skupinkami kolují očíslované krabičky (cukr, mouka), očíslované uvařené vejce, očíslované nádoby s mlékem a olejem. Děti si mohou krabičky otevřít a ohmatat si dané suroviny. Děti si ve skupinách na papír

napiší čísla 1-5 a za každé číslo napíše název suroviny. Na závěr proběhne kontrola poznávaných surovin.

Komentář: Všechny skupinky určily všechny ingredience správně.

Obrázek 7: Poznávání ingrediencí ve skupinách (zdroj: vlastní zpracování)

Čtení v kroužku: str. 13–14, tato textová část popisuje, jak připravuje lívance Pipi, je zde také napsáno, které věci si Pipi ponechala z cest kolem světa.

Povyskoč a řekni, co by ještě mohla mít Pipi ve svém sekretáři: Učitel dětem přečte, co má Pipi ve svém sekretáři. Děti mají za úkol vymyslet, co by tam ještě mohla mít z cest kolem světa. Poté se děti pohybují po prostoru a když je napadne nějaká věc, kterou by mohla mít Pipi ve svém sekretáři, vyskočí a věc nahlas řeknou. Aktivita pokračuje, dokud děti neuvědou několik různých příkladů, věcí.

Komentář: Děti uváděly následující věci: boty, nějaké ozdoby, čepice, zlato, mušle, fotka, jídlo, knížka, mapa.

Kresba věci a dočtení kapitoly: Každé dítě nakreslí jednu věc, kterou by mohla mít Pipi v sekretáři. Poté učitel dočte kapitolu (str. 14). Děti jsou tak informovány o tom, jak Pipi

obdarovala své nové přátele. Každé dítě pak daruje jednomu ze svých spolužáků svůj obrázek, věc, a vysvětlí, proč by danému spolužákovi věc daroval.

Komentář: Kresba věci nebyla z časových důvodů realizována.

Rozhovor: Na závěr se učitel zeptá, jaká Pipi podle dětí je.

Komentář: Děti na otázku, jaká Pipi je, odpověděly: Je hodná, že jim dala dárky. Je moc hodná.

2.4.3 TŘETÍ LEKCE

Kapitola: Pipi je píditel a popere se

Cíl: Dítě dodržuje pravidla hry, řekne alespoň jednu informaci, kterou si pamatuje ze společného čtení, pantomimicky vyjádří činnost, k textům nakreslí správný obrázek.

Rozehřátí, uvolnění – honička se záchranou: Je vylosován honič. Pokud se honič některého z hráčů dotkne, hráč zkamení (zůstane v poloze, ve které byl chycen). Aby byl hráč vysvobozen, a tedy znovu zařazen do hry, musí ho jiný hráč pohladit po rameni. Děti se pohybují s využitím „slow motion“.

Kroužek: Děti hrály honičku poprvé, tak jim autorka práce spolu s třídní učitelkou názorně ukázala, jak se hraje honička. Poté byla takto předvedena i pravidla hry. Některé děti měly problém pravidla pochopit a hra tedy byla pozastavena a pravidla byla znovu vysvětlena, děti lépe hře porozuměly a lépe pravidla dodržovaly.

Rekapitulace v kroužku: Děti si v kroužku podávají punčochu. Ten, kdo má punčochu, může mluvit. Děti krátce řeknou, co si pamatují z předchozí hodiny (O čem jsme četli? Co jsme se dozvěděli?). Informace se nesmí opakovat.

Komentář: Uvedu některé z odpovědí dětí: Že vyhazovala vajíčka do vzduchu. Furt lhala. Že ty děti Pipi pozvala na oběd. Ta Pipi je hrozně silná.

Obrázek 8: Rekapitulace v kroužku (zdroj: vlastní zpracování)

Naše ranní činnosti – pantomima: Učitel se zeptá, co dělají děti ráno, než jdou do školy. Děti mají za úkol pohybem vyjádřit danou činnost. Ostatní hádají, o kterou činnost se jedná.

Komentář: Děti postupně předváděly následující činnosti: čištění zubů, snídání, vstávání, chůze do školy, oblékání.

Ranní činnosti Tomyho a Aniky – narativní pantomima: Učitel čte text na str. 15, kde se popisuje, co ráno Tomy a Anika dělají. Učitel vždy přečte část textu a děti pohybem a zvuky vyjádří obsah přečteného.

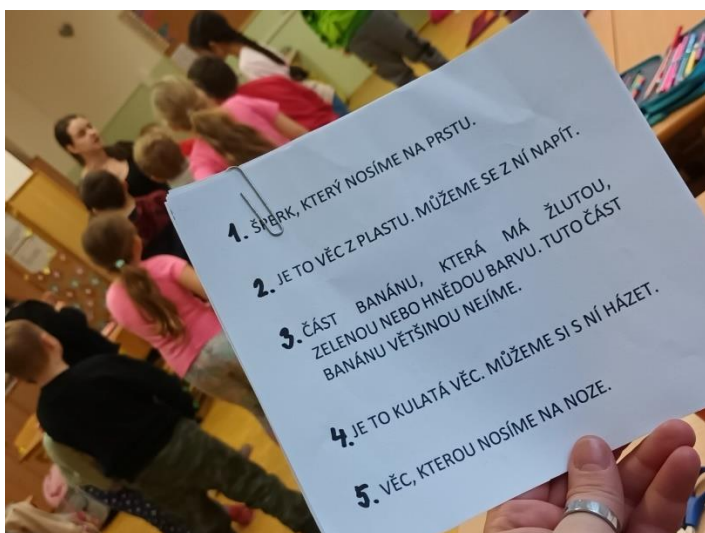
Komentář: Děti rychle pochopily, jak bude aktivita probíhat. Realisticky vyjádřily obsah textových částí a dle reakcí (úsměvy a smích, prožití každé situace) si činnost užily.

Čtení v kroužku s rozhovorem: str. 15–18, v této textové části spolu děti opět tráví volný čas, Pipi dětem říká, že je píditel, a ukazuje jim, co dělají za činnosti píditelé. Zeptáme se dětí, kdo nebo co je to ten píditel.

Komentář: Na otázku, kdo nebo co je píditel (Pipi se nazývá píditel), děti odpověděly: Pracuje a je malá. Že má hodně práce. Je pidi.

Hra na píditelé: Ve třídě je ukryto několik věcí, které jsou položeny na červené čtverce. Jedná se tyto věci: slupka od banánu, prstýnek, míč, bota, plastová láhev. Děti jsou rozděleny do skupinek (počet dětí ve skupině: 4) a každá skupinka od učitele obdrží papír, na kterém jsou napsány následující texty: Šperk, který nosíme na prstu. Je to věc z plastu. Můžeme se z ní napít. Část banánu, která má žlutou, zelenou nebo hnědou barvu. Tuto část banánu většinou nejíme. Je to kulatá věc. Můžeme si s ní házet. Věc, kterou nosíme na noze. Děti mají ve skupinách najít hledané věci, zapamatovat si jejich vzhled a pod texty tyto věci co nejvěrněji zakreslit. Poté následuje společná kontrola.

Komentář: Na prvním textu jsem ukázala, jak při hře postupovat. Všechny skupiny zvládly k textům přikreslit obrázky správných věcí.

Obrázek 9: Texty k hledaným věcem (zdroj: vlastní zpracování)

Obrázek 10: Čtení textů ve skupinách (zdroj: vlastní zpracování)

Rozhovor: Zeptáme se dětí, co bychom s nalezenými věcmi mohli udělat, co by s nimi mohla udělat Pipi. Děti mohou ukázat, jak by dané věci využily bez použití slov. Na závěr se dětí zeptáme, jak by se dané věci mohly na ulici dostat (Komu mohly patřit?).

Komentář: Děti vymyslely, že by si Pipi z plastové láhve mohla udělat vázu, po slupce od banánu by se mohla klouzat, botu by mohla nosit na hlavě místo čepice a prstýnek by si dala na prst na své svatbě.

2.4.4 ČTVRTÁ LEKCE

Kapitola: Pipi je píditel a popere se

Cíl: Dítě dodržuje pravidla hry, řekne informaci, kterou si pamatuje z přečtené knihy, vyjádří protikladné pozice na slovní podnět učitele, vyjádří pocity Vilíka, napíše na bublinku z papíru, jak se chlapci cítí.

Rozehřátí, uvolnění – pantomima: Děti se pohybují po prostoru, tempo je udáváno bubínkem. Na slovní podnět vyjadřují protikladné pozice: a) Jsme smutní. Jsme veselí. b) Jsme malí. Rosteme, rosteme, jsme větší a větší. Jsme obrovští. c) Jsme lehčí. Jsme těžcí. d) Jsme slabí. Jsme silnější a silnější. Jsme tak silní, že nám nikdo nemůže ublížit. Pomalu se zmenšujeme, až jsme úplně malí.

Komentář: Děti se vžily do daných emocí, snažily se vyjadřovat různé hmotnosti a velikosti pomocí svého těla.

Rekapitulace v kroužku: Děti si v kroužku podávají punčochu. Ten, kdo má punčochu, může mluvit. Děti krátce řeknou, co si pamatují z předchozí hodiny (O čem jsme četli? Co jsme se dozvěděli?). Informace se nesmí opakovat.

Komentář: Děti přispěly následujícími informacemi: Že Pipi dělala ty lívance. Že dělala perníčky na zemi. Vajíčko spadlo Pipi punčoše na hlavu. Že si chtěla vzít toho pána domů.

Předvídání: Učitel dětem ukáže ilustraci od Adolfa Borna, která se ve čtené kapitole nachází. Na obrázku stojí Pipi a za ní na větvích leží dva kluci. Učitel se dětí zeptá na to, co děti na ilustraci vidí, a na to, co si myslí, že se v příběhu stane.

Komentář: Děti obrázek popsaly a shodly se na tom, že Pipi chlapce vysadila na větve, protože byli zlobiví.

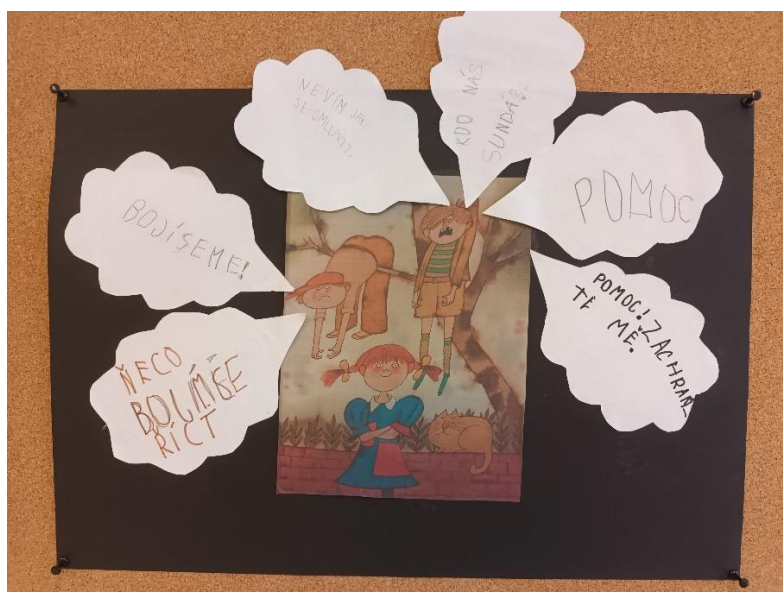
Vilíkovy pocity – ozvučené myšlenky: Učitel dětem přečte část textu na str. 18–19. V ukázce se objeví postava Vilíka, kterému fyzicky ubližuje skupina chlapců. Děti si předávají v kroužku kšiltovku a říkají, jak se Vilík cítí nebo co si přeje.

Komentář: Pro děti bylo těžké porozumět (i po vysvětlení třídní učitelky), že se mají stát Vilíkem a říkat, jak se Vilík cítí a co si přeje, proto většina dětí vyjadřovala, co chlapec cítí – mluvila o něm, jak se on cítí. Odpovědi dětí: Báł se, že spadne a roztrhne si tričko. Že mu to bylo líto. Že byl ve stresu, když tam všichni byli. Že ho to bolelo. Přál si, aby toho nechali. Cítil se hrozně.

Čtení v kroužku: str. 19-20. V této textové části Pipi pomůže Vilíkovi a některé chlapce vysadí na větve či na sloupek plotu, jiné hodí do květinového záhonu či posadí do vozíku.

Pocity chlapců – ozvučené myšlenky a výtvarné ztvárnění: Z textu víme, že chlapci už po zásahu Pipi nic neřekli. V kroužku si děti podávají punčochu a říkají, co si chlapci asi v daný moment mysleli. Poté jsou vytvořeny trojice, děti se ve skupině domluví a do jedné bublinky napíší text, který vyjadřuje to, co si chlapci mysleli. Poté každá dvojice nalepí svou bublinku na černou čtvrtku, na které je nalepena již zmíněná ilustrace od Adolfa Borna. Zobáček bublinky směřuje vždy k ústům jednoho z chlapců.

Komentář: Děti na to, proč už kluci asi nic Pipi neřekli, odpověděly: Byli vystresovaný. Překvapení, že má tolik síly. Nevěděly, kdo to je, tak byli úplně mimo. Museli se hodně bát. Do bublinek děti zapsaly následující texty: Něco bojím se říct. Bojíseme. Nevím, jak se omluvit. Kdo nás sundá? Pomoc. Pomoc! Zachraňte mě.

Obrázek 11: Komiksově zpracování pocitů chlapců (zdroj: vlastní zpracování)

Reflexe: Učitel se dotazuje: Je správné někoho mlátit? Byly děti rády, že Pipi kluky potrestala? Jaká vlastně Pipi je?

Komentář: Děti se shodly na tom, že není správné někoho uhodit. Děti, které odpověděly, byly rády, že Pipi kluky potrestala. Na otázku, jaká vlastně Pipi je, jedno z dětí odpovědělo, že je zlá. Druhé odpovídající dítě řeklo, že je moc hodná, že Vilíkovi pomohla.

Čtení v kroužku: str. 20-23, V této textové části Pipi vyzve Tomyho, aby se podíval do prohlubně kmenu starého stromu. Tam Tomy najde krásný notes v kožené vazbě a stříbrnou tužku. Poté Pipi vyzve Aniku, aby se podívala do pařezu. Tam Anika objeví červený korálový náhrdelník. Tomy a Anika poté přemýšlí nad tím, zda tam ty nalezené věci Pipi předem neschovala.

Rozhovor: Učitel poté vyzve děti k tomu, aby si stoupily, pokud si myslí, že je tam Pipi schovala předem. Poté si stoupnou ti, kteří si myslí, že už tam ty věci ukryté byly – že je tam Pipi neschovala. Těchto dětí se učitel zeptá, jak se tam ty věci dostaly a jak je možné, že ona věděla, že jsou tam ukryté.

Komentář: Více než polovina dětí se domnívala, že tam ty věci Pipi ukryla. Ostatní děti si myslely, že je Pipi neukryla. Na dotaz, jak se tam tedy dostaly, dvě děti odpověděly, že je tam ukryl někdo jiný.

Závěrečná reflexe: Učitel s dětmi projde obsah celého dne – co se dětem líbilo, co si nejvíce užily, co bylo během dopoledne děláno, prožito.

Komentář: Některé děti řekly, že je bavilo úplně všechno. Často také děti odpovídaly, že je bavilo poznávání surovin, honička a hra na píditele. Také se jedno z dětí zeptalo, zda ještě Pipi přijde. Na to mu bylo odpovězeno, že děti znovu navštíví Pipi následující den.

2.4.5 PÁTÁ LEKCE

Kapitola: Pipi jde do školy

Cíl: Dítě dodržuje pravidla hry, řekne alespoň jednu informaci, kterou si pamatuje ze společného čtení, vytvoří se svými spolužáky skupinu, kde mají všichni stejný obrázek, seřadí ve skupině textové části dle logické posloupnosti, řekne alespoň jeden důvod, proč je dobré chodit do školy.

Soustředění se na zvuky: Děti sedí v tichosti v kruhu a mají zavřené oči. Uvnitř kruhu sedí učitel, který ťuká ozvučnými dřívky a variuje rytmus i počet ťukání. Děti po ukončení ťukání otevrou na pokyn oči a řeknou, kolikrát učitel ťuknul ozvučnými dřívky o sebe.

Komentář: Hra probíhala bez obtíží. Děti v tichosti poslouchaly hru na dřívka. Většina dětí uhodla počet ťuknutí i při zvýšené náročnosti.

Rekapitulace v kroužku: Děti si v kroužku podávají punčochu. Ten, kdo má punčochu, může mluvit. Děti krátce řeknou, co si pamatují z předešlého dne (O čem jsme četli? Co jsme se dozvěděli?). Informace se nesmí opakovat.

Komentář: Děti přispěly následujícími informacemi: Pipi vysadila kluky na strom. Pipi dělala lívance. Uzvedne i koně. Měla opičku. Ochránila toho kluka. Poté jsem se doptávala konkrétními otázkami na to, co jsme se ještě při čtení dozvěděli v předchozím dni. Také jsem se ještě zeptala na to, jaká Pipi je (jak jsme ji doteď mohli poznat). Odpovědi dětí na tuto otázku: Tak asi hodná. Je hodná, protože zachránila toho kluka. Je ulhaná.

Rozřazení do skupin formou hry: Každé dítě dostane obrázek (kůň, opička, budova školy, punčocha, zrzavý cop, loďka). Děti mají za úkol vytvořit skupinky, v každé skupince musí být děti se stejným obrázkem. Skupinky jsou tvořeny třemi dětmi (případně čtyřmi).

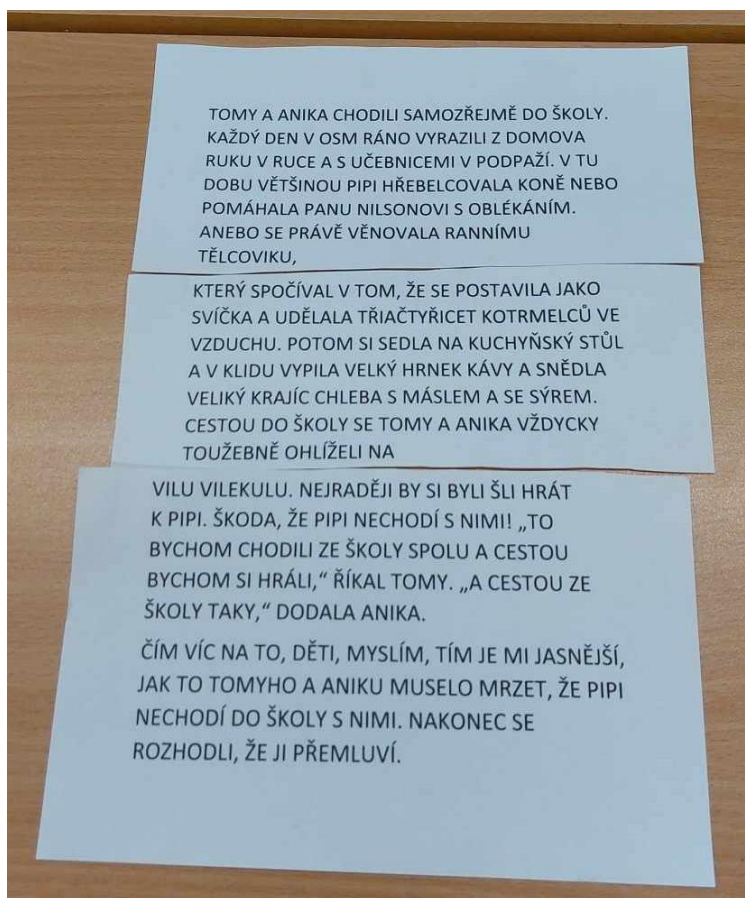
Komentář: Rozřazení do skupin proběhlo v pořádku, bez obtíží.

Seřazení textových částí dle logické posloupnosti: Děti dostanou do skupinky tři textové části, které jsou převzaty z úvodu kapitoly Pipi jde do školy. Každá textová část je na samostatném kusu papíru. Děti si textové části přečtou (každé dítě si přečte jednu textovou část a poté ji přečte ostatním dětem) a seřadí je společně dle logické posloupnosti.

Komentář: Seřazování textových částí dle logické posloupnosti bylo pro děti náročné, jelikož některé děti ještě měly větší potíže se čtením a jednotlivé textové části byly delší. Dle třídní učitelky si ještě řazení textových částí za sebou nikdy nezkusily. Rozdíly mezi skupinami byly větší. Jedna skupina zvládla texty brzy a správně seřadit. Ostatní skupiny potřebovaly více času a pomoc při řazení textů. Na závěr proběhla společná kontrola.

Obrázek 12: Seřazování textů ve skupinách (zdroj: vlastní zpracování)

Obrázek 13: Ukázka seřazovaných textů (zdroj: vlastní zpracování)

Pipi se rozhodne jít do školy – učitel v roli: Učitel si nasadí paruku a stává se Pipi Dlouhou punčochou. Děti mají za úkol pomoci dětem (Anice a Tomymu) Pipi přemluvit, aby chodila do školy. Učitel v roli Pipi se chová jako Pipi. Může říct, že nechce vstávat brzy ráno nebo že má doma spoustu práce. Nenechá se ihned přemluvit. Na závěr se děti zeptá, zda je pravda, že měly všechny děti nedávno vánoční prázdniny. Počká si na odpověď a dále se zeptá, zda mají děti ještě nějaké prázdniny a jak vlastně takové prázdniny probíhají – co děti běžně o prázdninách dělají. Poté prohlásí: „To je ale nespravedlnost. Ale já to tak určitě nenechám. Vy budete mít brzo zase nějaký prázdniny. A já? Co budu mít já? Žádné vánoční prázdniny, ani trochu vánočních prázdnin. S tím se musí něco udělat. Zítra začnu chodit do školy!“ Poté si učitel sundá paruku a poděkuje dětem, že pomohly Anice a Tomymu Pipi přemluvit.

Komentáře: Děti se snažily Pipi přemluvit, říkaly: Když budeš chodit do školy, tak budeš vědět víc věcí. Můžeš i číst, ne hláskovat. Budeš umět i malá písmenka. Ve druhý třídě budeš psát psace. Budeš umět počítat. Naučíš se počítat i do milionu.

Obrázek 14: Rozhovor s Pipi Dlouhou punčochou (zdroj: vlastní zpracování)

Čtení v kroužku: str. 30–31, V této textové části se v následujícím dni Pipi vydává do školy na koni a poprvé se setkává s paní učitelkou a se spolužáky Tomyho a Aniky.

Rozhovor a diskuse: Učitel se po dočtení dětí zeptá, zda jim něco na chování Pipi přišlo zvláštní, podivné (přišla pozdě na výuku, vrazí hlučně do třídy, bez zeptání se usadí do lavice, zdraví: „Ahoj, ahoj!“). Zeptá se také na to, zda si děti myslí, že se Pipi ve škole zalíbí.

Komentář: Děti na otázku, zda jim přišlo něco podivného na tom, jak se Pipi chovala ve škole, odpověděly: Že na ni křičela. Že jí tykala. Že se sama praštila. Že říkala nějaký blbý věci. Řekla, že je hloupá husa (o sobě). Přišla pozdě.

2.4.6 ŠESTÁ LEKCE

Kapitola: Pipi jde do školy

Cíl: Dítě dodržuje pravidla hry, řekne alespoň jednu informaci, kterou si pamatuje ze společného čtení, pohybuje se podle pokynů učitele, položí Pipi alespoň jednu otázku, vytvoří ilustraci.

Uvolnění, rozehrání – simultánní pantomima: Děti se pohybují po prostoru podle slovních podnětů učitele: Teď jsme Pipi Dlouhé punčochy. Vstáváme pozdě ráno, hřebelcujeme koně, pomáháme Panu Nilsonovi s oblékáním, cvičíme, postavíme se rovně jako svíčky, pijeme velký hrnek kávy, jíme velký krajíc chleba s máslem a se sýrem, pídíme se venku po různých věcech, pečeme perníčky, jdeme spát, nohy si dáme na polštář a hlavu si přikryjeme peřinou, vrtíme prsty u nohou (na koberci).

Komentář: Děti tuto hru prožívaly s nadšením. Bylo vidět, že se snažily stát Pipi Dlouhou punčochou. Vyjadřovaly přesně pohybem i zvuky dané činnosti.

Obrázek 15: Zahřátí s ranními činnostmi Pipi (zdroj: vlastní zpracování)

Rekapitulace v kroužku: Děti si v kroužku podávají punčochu. Ten, kdo má punčochu, může mluvit. Děti krátce řeknou, co si pamatují z předchozí hodiny (O čem jsme četli? Co jsme se dozvěděli?). Informace se nesmí opakovat.

Komentář: Děti odpovídaly takto: Pipi jela na koni do školy. Že neumí počítat příklady. Že si sedla na nějaký místo bez dovolení. Hřebelcuje koně. Kluky vysadila na strom.

Čtení v kroužku: str. 31-32, V této textové části paní učitelka Pipi zkouší z matematiky, paní učitelce tyká, odpovědi na otázky hádá.

Pipi je zkoušena – učitel v roli: Učitel vyzve děti k tomu, aby si také Pipi vyzkoušely z toho, co se zatím ve škole naučily. Poté si nasadí paruku a stává se Pipi Dlouhou punčochou. Děti dávají učiteli v roli Pipi různé otázky a učitel v roli na ně odpovídá tak, jak by na ně mohla odpovědět Pipi.

Komentář: Děti dávaly Pipi následující otázky: Z čeho rostou stromy? (Odpověď Pipi: Ze vzduchu.) Co je to rajče? (Odpověď Pipi: To je takovej červenej míč.) Co je to dračí ovoce? (Odpověď Pipi: To je ovoce z draka.) Kolik je 85+60? (Odpověď Pipi: To bys měla vědět sama!) Kolik je 100–90? (Odpověď Pipi: Třeba milion.) Děti často po vyřčené odpovědi vyjádřily pobavení a zároveň nesouhlas s odpovědí a Pipi opravily.

Čtení v kroužku: str. 32-33, V této ukázce paní učitelka vyvolává jiné děti a ptá se jich na otázky. Poté Pipi ukazuje, co je to písmenko H, a Pipi brzy na to začne vyprávět příběh o tom, jak přemohla velikého hada.

Komentář: Děti jsem se také zeptala, zda si myslí, že Pipi vypráví příběh, který se jí opravdu stal. Až na jednoho si všichni mysleli, že si Pipi vymýšlí.

Tvorba ilustrace: Každé dítě dostane papír, který si přehne napůl. Vytvoří tím pomyslnou knížku. Na levé straně se nachází již společně přečtený text, který popisuje, jak Pipi hada přemohla. Na pravou stranu papíru děti nakreslí svou ilustraci k přečtenému textu.

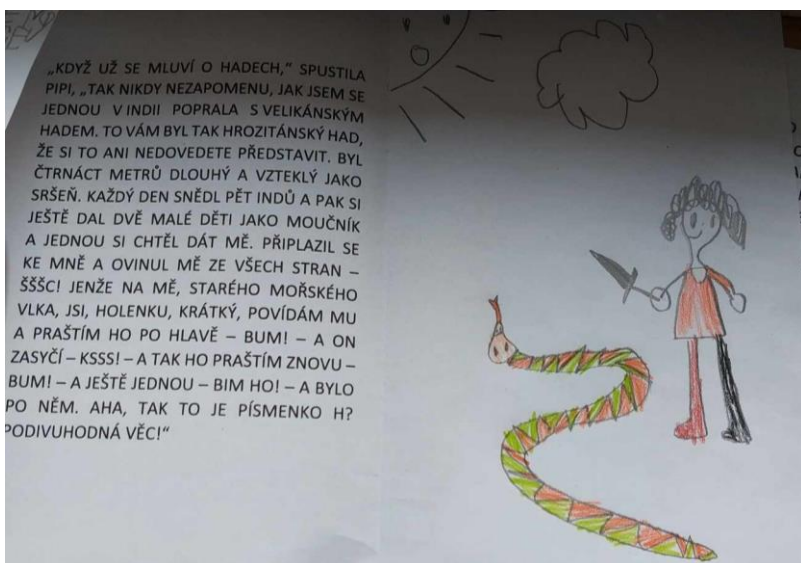
Komentář: Tvorba ilustrací po vysvětlení, co je to ilustrace a jak vychází z obsahu textu, proběhla v pořádku. Vznikly tak originální ilustrace textu.

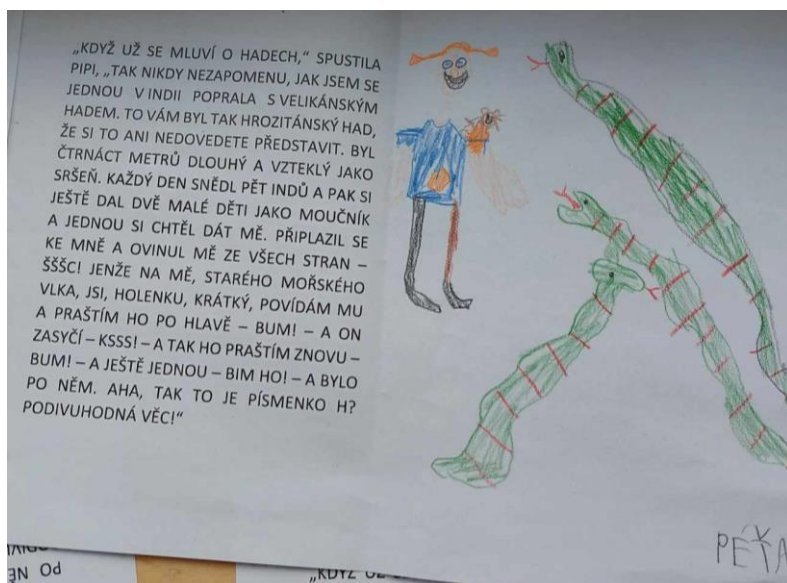
Obrázek 16: Tvorba ilustrací (zdroj: vlastní zpracování)

Výstava ilustrací: Učitel vystaví společně s dětmi vytvořené ilustrace. Děti si prohlédnou tvorbu svých spolužáků a spolu s učitelem i ilustraci Adolfa Borna, na které je zobrazena Pipi s hadem.

Komentář: Dle reakcí se dětem prohlížené ilustrace líbily. Dětem bylo dále vysvětleno, že každý autor si vytváří ilustrace podle sebe, takže všechny možné ilustrace jsou v pořádku a není jen jedna „správná“.

Obrázek 17: Ukázka ilustrace (zdroj: vlastní zpracování)

Obrázek 18: Ukázka ilustrace (zdroj: vlastní zpracování)

Čtení v kroužku: str. 33-37, V této textové části děti společně s Pipi ve škole kreslí, Pipi kreslí koně na podlahu (Učitel se může např. během čtení dětí zeptat, co si myslí, že Pipi nakreslí). Paní učitelka se na Pipi zlobí za její chování, nakonec se usmíří a paní učitelka Pipi řekne, že do školy může zase přijít, až bude o něco starší. Pipi má radost a daruje paní učitelce zlaté hodinky. Než Pipi odejde ze školy, tak si vymýšlí a říká informace, které nejsou pravdivé.

Rozhovor: Učitel se dětí zeptá, zda si myslí, že je vše, co Pipi řekla, pravda. Poté vyzve děti k tomu, aby vymyslely něco, co by si přály, aby pravda byla.

Komentář: Některé děti říkaly, že si myslí, že Pipi říkala samé lži. Děti vymyslely následující informace, které by si přály, aby byly pravdivé: Že by se ve škole nikdo neučil. Že by hodně často byly prázdniny.

2.4.7 SEDMÁ LEKCE

Kapitola: Pipi slaví narozeniny

Cíl: Dítě dodržuje pravidla hry, řekne alespoň jednu informaci, kterou si pamatuje ze společného čtení, napíše Pipi dopis, se svými spolužáky si sehraje scénku, ve které děti předávají Pipi dárek.

Brainstorming: Učitel se zeptá dětí, co je napadne, když se řekne slovo „narozeniny“.

Komentář: Děti napadala na téma narozeniny následující slova: dárek, svíčky, rok, kamarádi, balónky, dort, více let, hračky, ozdobený stůl.

Rozehřátí, uvolnění – honička: Je určen losováním honič. Děti se pohybují po prostoru a snaží se, aby se jich honič nedotkl. Pokud je hráč honičem chycen, musí si stoupnout jako svíčka a počkat na vrácení do hry tím, že ho jiný hráč pohladí po rameni. Ve hře je možnost vysvobození, a tedy vyřazení z honičky, hráč musí nahlas říct slovo, které ho napadne, když se řekne slovo „narozeniny“. Pokud se tak stane, hráč se posadí na zem. Hra končí tím, že honič zůstává ve hře sám. Všichni ostatní hráči se již vysvobodili – sedí na zemi.

Komentář: Honička byla i po názorném ukázání všech pravidel pro děti těžší. Některé děti si nepamatovaly pravidla, tak bylo třeba pravidla opakovat. Nicméně i přes to, že byla hra pro děti těžší, tak děti říkaly, že by si hru chtěly zase zahrát a že je moc bavila.

Rekapitulace v kroužku: Děti si v kroužku podávají punčochu. Ten, kdo má punčochu, může mluvit. Děti krátce řeknou, co si pamatují z předchozí hodiny (O čem jsme četli? Co jsme se dozvěděli?). Informace se nesmí opakovat.

Komentář: Děti uvedly následující informace: Že toho hada zabila. Že si dává nohy na polštář. Že Pipi dala paní učitelce ty hodinky. Že říkala paní učitelce o tom hadovi, jak ho mlátila. Že nevěděla příklady.

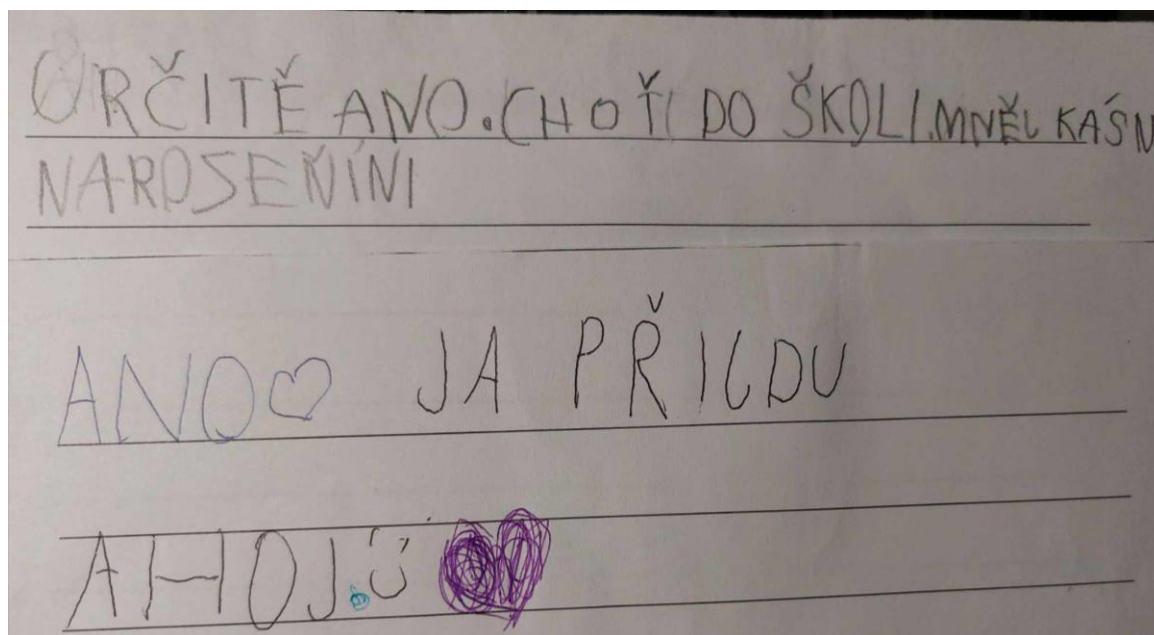
Dopis od Pipi: Učitel oznámí dětem, že pro ně něco má – dopis v obálce, na které je napsáno: TOMÝKOVI, ANYCE A DĚTEM. Uvnitř obálky je dopis, kus starého a zmačkaného papíru, na kterém je vzkaz od Pipi, ve kterém zve Aniku, Tomyho a děti na narozeninovou oslavu. Text obsahuje četné pravopisné chyby a je hůře čitelný. Děti si po kroužku dopis pošlou a prohlédnou si jej. Poté učitel přizná, že již dopis četl a všiml si mnoha pravopisných chyb, a proto text přepsal bez chyb. Každému dítěti rozdá papírek, kde je vzkaz od Pipi přepsán bez chyb a čitelně. Děti si vzkazy přečtou.

Komentář: Děti pobavilo to, když uviděly kus starého zmačkaného papíru. Byly vyzvány k tomu, aby se zamyslely nad tím, proč je ten papír v takovém stavu. Děti se shodly na tom, že ho Pipi asi našla někde v koši. Autorka práce dělala, že se snaží dopis přečíst, ale nejde jí to. Zeptala se proto třídní učitelky, zda by náhodou neuměla dopis přečíst. Třídní učitelka se snažila dopis přečíst vtipně, s důrazem a změnami v melodii hlasu – tedy tak, aby byly „slyšet“ různé pravopisné chyby, což děti opět

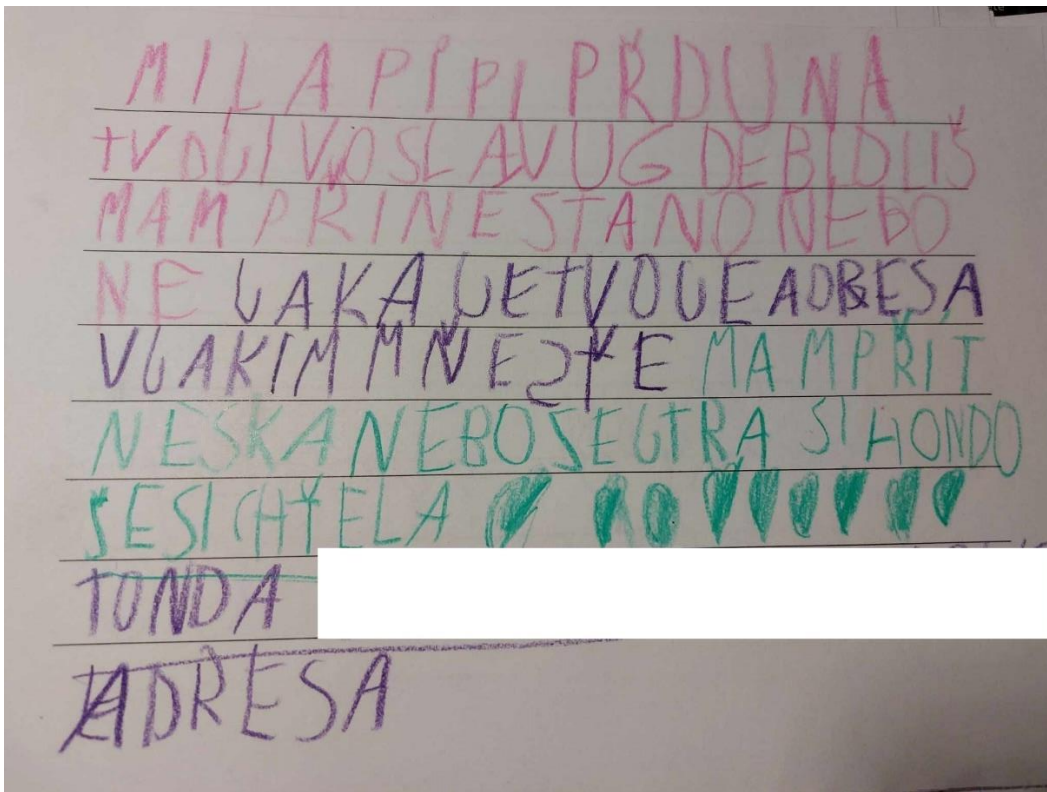
pobavilo. Když každé dítě dostalo papírek, na kterém byl vzkaz přepsán, tak hned samo začalo text číst.

Dopis pro Pipi: Děti Pipi odepíší, napíší dopis, ve kterém budou reagovat na to, co jim Pipi napsala. V každém dopisu by dítě mělo napsat, zda se oslavy zúčastní, a podepsat se. Děti pak libovolně mohou do dopisu napsat cokoliv, co by chtěly, aby Pipi věděla. Dopisy poté každý vloží do obálky, na které je napsáno: PRO PIPI. Učitel poté dětem oznámí, že obálku Pipi předá. Dětem vysvětlíme, že i Tomymu a Anice dopis přišel a že se rozhodli, že se oslavy zúčastní.

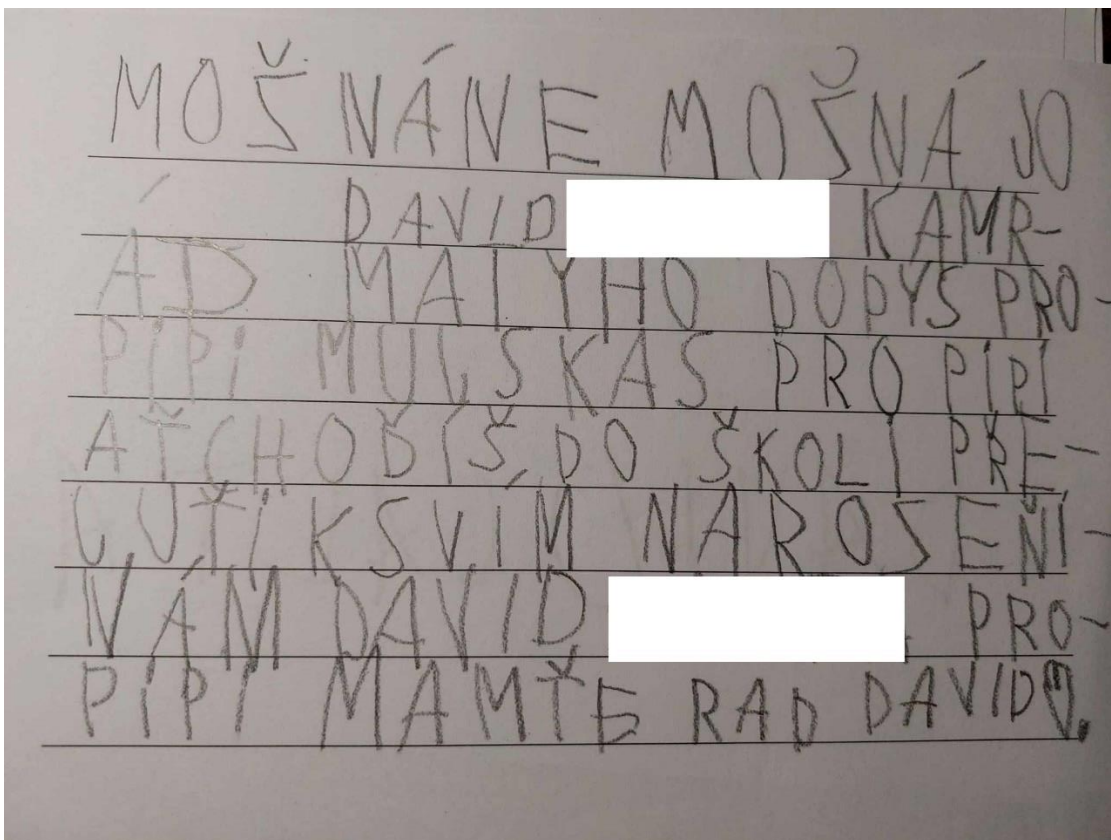
Komentář: Děti v dopisech Pipi napsaly, zda se oslavy zúčastní. Několik dětí Pipi napsalo, že se oslavy nezúčastní. Autorka práce se dotázala těchto dětí na důvody vedoucí k odmítnutí účasti na oslavě. Jedno z dětí řeklo, že neví, kde Pipi bydlí, a že se bojí jít na neznámé místo. Ostatní děti řekly, že již mají nějaké plány na nadcházející den a z toho důvodu se nemohou oslavy zúčastnit.

Obrázek 19: Ukázka dopisů pro Pipi (zdroj: vlastní zpracování)

Obrázek 20: Ukázka dopisu pro Pipi (zdroj: vlastní zpracování)

Obrázek 21: Ukázka dopisu pro Pipi (zdroj: vlastní zpracování)

Čtení v kroužku: str. 85-87, V textové části je popsáno, jakým dárkem děti Pipi obdarovaly. Děti si mohou tipnout, jaký dárek děti chtějí Pipi předat.

Komentář: Děti uváděly následující věci – hračku, plyšáka, obrázek.

Obrázek 22: Čtení v kroužku (zdroj: vlastní zpracování)

Narozeninové blahopřání – plná hra: Víme z přečteného textu, že děti řekly Pipi: „Blahopřejeme ti k narozeninám.“ Učitel vytvoří skupinky po třech a děti si přidělí role Pipi, Aniky a Tomyho. Ve skupince zahrají scénku, ve které děti blahopřejí Pipi k narozeninám. Děti mají za úkol zahrát, jak mohla Pipi na dar zareagovat. Poté se role prohodí tak, aby se každý na chvíli stal Pipi Dlouhou punčochou.

Komentář: Hra v roli byla z časových důvodů zjednodušena. Děti se alespoň jednotlivě snažily ukázat, jak Pipi asi reagovala. Děti u toho vydávaly radostné zvuky a ve tvářích se jim objevovaly pocity radosti, spokojenosti a překvapení.

Reflexe hry v rolích: Zodpovídání následujících otázek – Jak se Pipi cítila při předávání dárku? Jak se cítily děti? Co byste dali Pipi vy? Proč si myslíte, že by jí váš dar líbil?

Komentář: Na otázku, jak se cítila Pipi při předávání dárku, děti odpověděly: Byla šťastná. Měla radost. Na otázku, jak se cítily děti (Tomy a Anika), děti odpověděly: nadšeně, vesele. Děti by darovaly Pipi následující věci: plechovku, plyšáky (aby si měla s čím hrát), kočičku (protože má ráda zvířátka), drahokamy a zlato (protože to má také ráda).

Čtení v kroužku: str. 87-89, V této textové části je popsána radostná reakce Pipi, která právě dostala dárek, dále je zde popisováno, co se na oslavě odehrávalo.

Rozhovor: Učitel se dětí zeptá, zda by se chtěly oslavy zúčastnit, když ví, co se na oslavě odehrávalo.

Komentář: Některé děti odpověděly, že by se oslavy zúčastnily, protože: Bylo tam hodně dobrého jídla. Byla tam zábava. Byla by to sranda. Jedno dítě odpovědělo, že by se oslavy účastnit nechtělo.

2.4.8 OSMÁ LEKCE

Kapitola: Pipi slaví narozeniny

Cíl: Dítě dodržuje pravidla hry, řekne alespoň jednu informaci, kterou si pamatuje ze společného čtení, projde překážkovou dráhu se zavřenými očima s pomocí svého spolužáka.

Kimova hra: Děti sedí v kroužku a učitel doprostřed kruhu umístí několik obrázků: dort, modrý bonbón, červený bonbón, žluté lízátko, fialové lízátko, čokoláda. Děti si zapamatují, které obrázky jsou na zemi umístěny. Poté na pokyn učitele zavřou oči a učitel jeden z obrázků schová. Děti poté na pokyn otevřou oči a řeknou, který obrázek byl schován. Hra se poté několikrát opakuje a ztěžuje se – obrázkům je měněno umístění na koberci a postupně se schovává více obrázků.

Komentář: Pro většinu dětí byla hra i po ztížení jednoduchá, proto by bylo možné zařadit i více obrázků. Záleží na paměťových možnostech skupiny.

Rekapitulace v kroužku: Děti si v kroužku podávají punčochu. Ten, kdo má punčochu, může mluvit. Děti krátce řeknou, co si pamatují z předchozí hodiny (O čem jsme četli? Co jsme se dozvěděli?). Informace se nesmí opakovat.

Komentář: Uvedu některé odpovědi dětí: Že měla Pipi narozeniny. Maminka říkala (Anice), ať si nebere nový šaty. Že toho ve škole (Pipi) neuměla moc. Že ona jim dala dárky (Pipi).

Čtení v kroužku: str. 89-90, v této textové části děti na narozeninové oslavě hrají hru Po podlaze ani krok, která spočívá v tom, že se musí projít přes celou kuchyni, a přitom se ani jednou nedotknout podlahy.

Po podlaze ani krok! – pohybová hra: V místnosti je rozestavena dráha složená z laviček, žíněnek, barevných kuželů, trampolíny a koberců. Děti musí dráhou projít. Nejprve

se projdou po žíněnkách, poté po břiše překonají jednu lavičku, projdou část dráhy, která se sestává z koberce a barevných kuželů, děti se musí kuželům vyhnout, nedotknout se jich. Dále děti přejdou po lavičce na trampolínu, kde dráha končí. Při procházení dráhy platí pravidlo, že se nesmí děti dotknout podlahy. Poté, co si každý dráhu projde, se vytvoří dvojice. Jeden z dvojice bude mít zavřené oči při procházení dráhy. Druhý bude vodič, který ho bude držet za ruku při procházení dráhy a dávat mu slovní instrukce, aby mu pomohl dráhu projít. Poté se děti ve svých rolích vystřídají.

Komentář: Děti dodržovaly stanovená pravidla: jít pomalu a nedotknout se země. Některé děti měly pouze problém mít zavřené oči při procházení dráhou a občas mírně otevřely oči, aby si cestu kontrolovaly. Dráhou děti ve dvojicích prošly bez větších obtíží. Na jednotlivých úsecích byla přítomna autorka práce, třídní učitelka a asistentka pedagoga pro zajištění bezpečnosti a zároveň pocitu bezpečí dětí.

Obrázek 23: Procházení dráhou ve dvojicích (zdroj: vlastní zpracování)

Obrázek 24: Procházení dráhou ve dvojicích (zdroj: vlastní zpracování)

Obrázek 25: Závěrečný rozhovor s dětmi (zdroj: vlastní zpracování)

Reflexe: Učitel se poté dětí v kroužku zeptá, která role jim více vyhovovala a jaké měly pocity z toho, když měly zavřené oči. Také se zeptá, jak se jim dařilo nedotýkání se podlahy.

Komentář: Polovině dětí více vyhovovala role vodiče, protože měly strach z přecházení překážek. Pro druhou polovinu byla zajímavější role, ve které měly zavřené oči. Některé děti poté v kroužku uvedly, že při procházení dráhou se zavřenýma očima byly trochu nervózní. Většina dětí se ani jednou podlahy nedotkla.

Čtení v kroužku: str. 90-94, Učitel se během čtení dětí ptá na různé otázky související s obsahem textu, v dané textové části Pipi pozve děti na půdu. Pipi tvrdí, že se na půdě nacházejí duchové. Ukáže se, že se na půdě duchové nevyskytují. Pipi poté nachází starou námořnickou truhlu, ve které jsou různé věci. Na konci kapitoly si pro děti přichází jejich tatínek, protože je příliš pozdě. Pipi na ně ještě zavolá: „Já budu námořní lupič, až budu velká. Vy taky?“

Závěrečná reflexe: Učitel se po přečtení otázky podívá na děti s výzvou o odpověď. Dále se doptá na to, čím chtějí děti být, až vyrostou, a nechá kolovat knihu Pipi Dlouhá punčocha. Připomene, že společně byly přečteny jen některé kapitoly. Poté se zeptá dětí, kdo by si knihu chtěl přečíst, a jak knihu Pipi Dlouhá punčocha lze získat (koupit si ji v knihkupectví, půjčit si ji v knihovně, od kamaráda). Na závěr se učitel zeptá, zda děti bavila spolu strávená dvě dopoledne, co je bavilo nejvíce a nejméně, co by si ještě chtěly zopakovat.

Komentář: Všechny děti odpověděly, že se jim oba dva dny líbily. Na otázku, co se jim nejvíce líbilo na společně stráveném čase, odpověděly: Čtení. Honička. Když jste se stala Pipi Dlouhou punčochou. Když jsme dělali dopis. Na dotaz, zda se někomu něco nelíbilo (co jsme společně dělali), žádné dítě neodpovědělo.

2.4.9 REPLIKACE PROGRAMU VE DRUHÉ PRVNÍ TŘÍDĚ

Po odučeném programu v první třídě se objevil velký zájem o realizaci programu ve druhé první třídě na stejné základní škole. Autorka práce se proto rozhodla, že v následujícím týdnu po prvním odučení programu v dané první třídě (1. skupina) zrealizuje program i ve druhé první třídě (2. skupina). Třída byla dle paní učitelky složena především z dětí většinou silnějších v různých předmětech, schopnostech a dovednostech v porovnání s první třídou, kde byl odučen program poprvé. Realizace dle autorky a dle třídní učitelky dopadla úspěšně.

2.4.10 REFLEXE PROGRAMU AUTORKOU PRÁCE

Co se týče dvakrát odučeného programu, autorka práce zpozorovala, že děti z první skupiny byly více aktivní, ale měly větší obtíže v oblasti pozornosti při čtení delších pasáží učitelem. Z tohoto důvodu se autorka místy snažila číst výrazněji, zvýšením kontrastu hlasu, tím

se jí většinou dařilo přitáhnout pozornost dětí k poslechu. Pokud bylo i tak třeba některé děti utišit, tak s nimi navázala oční kontakt, což také často fungovalo. Pokud u čtení mluvilo více dětí, čtení muselo být na chvíli přerušeno, což se ale často nestávalo. Řešením této situace by bylo zkrácení čtených pasáží. Také se v této třídě objevovaly problémy a větší rozdíly mezi dětmi ve čtenářské dovednosti. Některé děti nezvládly přečíst slova z důvodu nedostatečné znalosti tvarů písmen a spojení písmen a hlásek. Naopak jiné děti zvládly text přečíst celý a zvládly tak výrazně skupině pomoci s plněním daných úkolů. Dále bylo vyzorováno, že některé děti měly potíže spolupracovat ve skupině a dvě děti odmítaly spolupracovat ve skupině. Jednalo se o dítě s lehkým mentálním postižením a o dítě s možnou poruchou pozornosti, což by mohlo, ale i nemuselo souviset s obtížemi, se kterými se tyto dvě děti potýkají. Druhá skupina na rozdíl od první skupiny byla dle pozorování autorky méně aktivní, ale na rozdíl od první skupiny zvládla většina dětí texty přečíst (případně s menší oporou a v pomalejším tempu). Děti ze druhé skupiny se lépe soustředily na předčítaný text a v tichosti většinou naslouchaly. Děti ze druhé skupiny většinou spolu zvládly až na menší výjimky spolupracovat, i když některé ve skupině pracovaly méně a některé více. Neobjevovaly se zde děti, které by odmítaly spolupracovat s ostatními.

Program obsahoval mnoho různorodých aktivit a her, které děti z první skupiny ještě v rámci výuky na ZŠ nezažily. Děti je dle pozorování autorky práce prožívaly s radostí, se zájmem a většina je s nadšením plnila. Pohybové, literární i kreativní činnosti byly realizovány bez větších kritických míst. Dodržování pravidel pro děti většinou nebylo příliš obtížné, nicméně někdy mluvily děti v kroužku při mluvení někoho jiného. Některé děti měly potíže si pravidla zapamatovat. Děti se snažily vyjadřovat pocity a názory během programu, velká část dětí se nebála podělit se o svůj názor. Děti pracovaly s texty tvořivě a vzniklo tak mnoho originálních prací, které byly všechny ve třídě vystaveny. Co se týče porozumění pokynům mluveným a psaným, většina dětí s tímto většinou problémy neměla, pokud se jednalo o menší počet pravidel. Pokud bylo řečeno méně pravidel, většina dětí zadané úkoly plnila správně. Pokud bylo pravidel řečeno více, například u honičky, kterou polovina dětí předtím nehrála a neznala tak pravidla, realizace aktivity byla pro děti obtížná. Pravidla se musela vícekrát připomínat a názorně ukazovat jejich plnění. Z tohoto důvodu by bylo dle autorky práce možná lepší začít s jednoduchou honičkou bez mnoha pravidel. V další honičce by mohla být pravidla rozšířena.

Metoda, která dle autorky práce děti velice upoutala, byla metoda učitel v roli, děti předloženou situaci prožívaly jako by s nimi byla opravdová Pipi Dlouhá punčocha.

Komunikovaly s ní, ptaly se jí na různé otázky. Vyjadřovaly také lítost, že Pipi odešla (což bylo v momentech, kdy si autorka sundala paruku). Často se ptaly, zda se ještě na ně někdy přijde Pipi podívat.

Dle autorky byl program úspěšný v obou třídách a rozšířil tak pozitivně autorčinu praxi. Příprava programu byla pro autorku práce náročná, jelikož program v propojení dramatických metod a literární výchovy vytvářela poprvé, nicméně se jí dle jejich pocitů po jeho vytvoření rozšířila znalost metod dramatické výchovy a získala nové zkušenosti pro tvorbu podobných výukových programů, což jsou skutečnosti důležité pro její budoucí praxi na základní škole.

2.4.11 REFLEXE PROGRAMU TŘÍDNÍMI UČITELKAMI OBOU TŘÍD

Třídním učitelkám obou prvních tříd byly autorkou práce předloženy po realizaci programu následující otázky, body, které paní učitelky společně písemně zodpověděly.

1) V čem byl program přínosný pro děti?

Děti měly možnost intenzivně spolupracovat ve skupinách a vyzkoušet si, v čem mohou ostatním pomoci a v čem mají mezery. Díky měnění skladby jednotlivých skupin si toto vyzkoušely děti hned několikrát.

Seznámení s knihou, se kterou se většina z nich běžně již neseťkává.

2) Co by se dalo zlepšit?

První skupina, kde byl program odučen – Při práci s textem by bylo s ohledem na období školního roku vhodnější volit kratší texty.

Druhá skupina, kde byl program odučen – Pohybovou aktivitu by bylo u některých skupin lepší zařadit až po čtení. Ne hned na začátku hodiny.

3) Co na programu oceňujete?

Propracovaná organizace – mluví ten, kdo má v ruce ponožku, spolupráce dětí, možnost vyzkoušení smyslového vnímání při rozlišování surovin na lívance, dráha v tělocvičně a spolupráce ve dvojicích. V úvodu programu hezké vyvození, koho se bude program týkat.

4) Další připomínky

Výborná práce s dětmi, její chování během programu, skvělá motivace dětí při práci.

Výrazné dramatické prvky – práce s hlasem, osobní setkání s Pipi.

2.5 KROK ČTVRTÝ – ZJIŠŤOVÁNÍ AKTUÁLNÍHO POSTOJE DĚTÍ KE KNIHÁM

Ve čtvrtém kroku byla zjišťován aktuální postoj dětí ke knihám za využití ohniskové skupiny neboli focus group. Byl veden strukturovaný rozhovor s dětmi, který vycházel z následujících otázek:

1. Byl program horší/lepší, než jste čekali?
2. Co si myslíte o čtení knih, o knihách?
3. Jaká je podle vás kniha Pipi Dlouhá punčocha?
4. Chtěli byste si knihu přečíst až do konce?

Zjišťování aktuálního postoje ke knihám bylo přítomno 18 dětí. Před realizací si autorka práce zahrála s dětmi kompot inspirovaný ve dlouhém jménu Pipi (Pipilota Citrónie Cimprlína Mucholapka Dlouhá punčocha). Poté se děti doptala na konkrétní otázky vycházející ze společně přečtených kapitol knihy Pipi Dlouhá punčocha. S dětmi si také připomněla, co vše se během programu odehrálo (co si děti mohly vyzkoušet). Poté s dětmi realizovala strukturovaný rozhovor.

1. Byl program horší/lepší, než jste si mysleli (než byl program realizován)?

Pro děti tato otázka byla tato otázka složitá – nerozuměly jí, nevěděly, jak mají odpovědět. Po upřesnění otázky některé děti uvedly, že si myslely, že se půjde do knihovny, jelikož jejich rodiče obdrželi zprávu, že děti prožijí Den s knihou. Jedno dítě se na závěr podělilo o svůj názor: Tuto bylo lepší.

2. Jaká je podle vás kniha Pipi Dlouhá punčocha?

Děti odpověděly: úžasná, hezká, hezká, super, dobrá, suprová, poučná, dobrá.

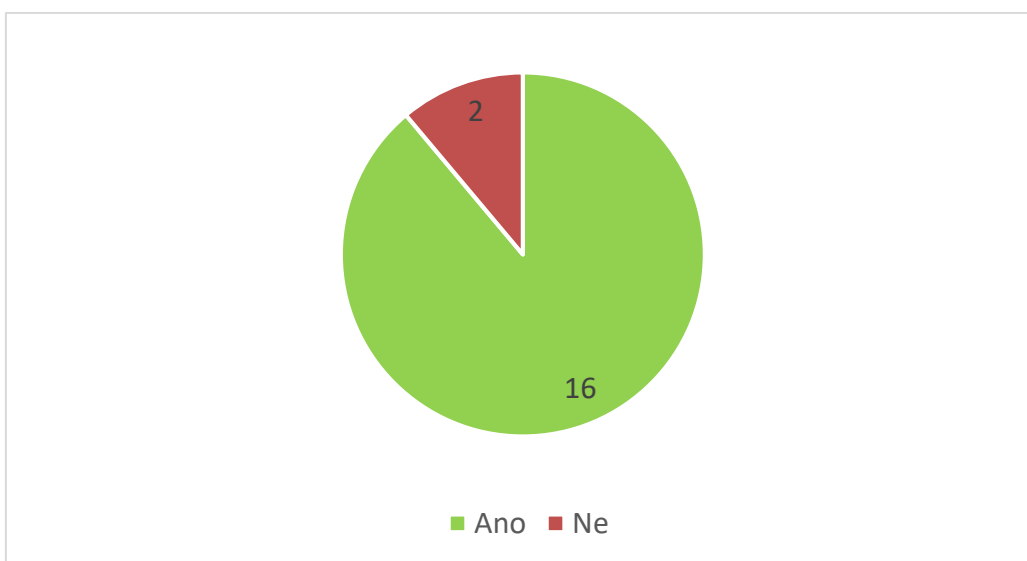
Poté autorka práce děti požádala, aby se přihlásily:

- a) Pokud byla pro ně kniha zábavná. Přihlásilo se 16 dětí.
- b) Pokud byla pro ně kniha nudná. Přihlásily se 2 děti.
- c) Pokud pro ně byla kniha zajímavá. Přihlásilo se 17 dětí.

Komentář: Dle početných odpovědí, které pozitivně hodnotily knihu, a odpovědí, že byla kniha zábavná, nebo zajímavá, případně obojí, lze usoudit, že si většina dětí

vytvořila pozitivní vztah ke společně čtené knize. Dvě děti uvedly, že podle nich kniha byla nudná. Jednalo se o výše popsané děti (jedno s možnou poruchou pozornosti a bez snahy spolupracovat, druhé s lehkým mentálním postižením), což by mohlo souviset s těmito obtížemi, které často znemožňují či ztěžují vnímání slyšeného textu. To může být pro dítě demotivující a mohlo to přispět k tomu, že dítě vnímalo knihu jako nudnou.

3. Chtěli byste si knihu přečíst až do konce?

Graf 8: Odpovědi na otázku: Chtěli byste si knihu přečíst až do konce? (zdroj: vlastní zpracování)

Komentář: Na otázku – Chtěli byste si knihu přečíst až do konce? Šestnáct dětí odpovědělo, že ano. Dvě děti odpověděly, že by si knihu do konce přečíst nechtěly. Opět se zde jednalo o výše popsané děti, kde mohly jejich potíže v koncentraci ovlivnit motivaci pro čtení knihy. Z velkého počtu dětí, které by si chtěly knihu přečíst až do konce, můžeme usoudit, že si většina dětí vytvořila pozitivní vztah ke společně čtené knize.

4. Co si myslíte o čtení knih, o knihách?

Odpovědi dětí: Knihy jsou úžasný. Jsou dobrý. Jsou taky úžasný. Že se mi líbí. Že se o nich něco naučím. Že se naučím číst. Jsou suprový. Taky si myslím, že jsou suprový. Jsou super. Že se dají dobře číst.

Třídní učitelka na závěr poznamenala svůj názor: Že umějí zařídit hodiny výborné zábavy.

Komentář: Když se poprvé autorka práce na tuto otázku zeptala (před realizací programu). Tři odpovědi dětí byly hodnotící, a to pozitivně. Po dotázání se podruhé (po realizaci programu) bylo odpovědí dvakrát více a dvakrát více jich také bylo hodnotících. Všechny hodnotící odpovědi vyjádřily opět pozitivní postoj dětí ke knihám. Z této skutečnosti by se dalo usuzovat, že mohl být postoj dětí pozitivně ovlivněn realizací programu. Nicméně je tato skutečnost hůře prokazatelná, jelikož zvýšená aktivita dětí při odpovědích mohla souviset například s otevřeností dětí k autorce práce, jelikož při prvním zodpovídání otázek se autorka práce viděla s dětmi poprvé.

Po realizaci výzkumu autorka práce vstoupila do role Pipi nasazením zrzavé punčochy. S dětmi se v roli Pipi zároveň rozloučila.

2.6 KROK PÁTÝ – ZODPOVĚZENÍ VÝZKUMNÉ OTÁZKY

V prvním kroku akčního výzkumu byla formulována následující výzkumná otázka: Ovlivní výukový program propojující metody dramatické výchovy s literární výchovou vztah dětí ke knihám? Tuto výzkumnou otázku se pokusíme zodpovědět.

Při prvním zjišťování aktuálního vztahu dětí ke knihám jsme zjistili, že dvěma třetinám dětí jsou knihy čteny, zbývající třetině dětí nikdo dle odpovědí nečte. Většina dětí pak uvedla, že jim čte matka, některé navíc uvedly, že jim čte i otec, sestra nebo strýc. Co může být vnímáno za problém je to, že dle odpovědí dětí je jen jednomu z dětí, které se přihlásily k tomu, že jim někdo čte, čteno každý den. Dále je také pouze jednomu čteno téměř každý den. Deseti dětem je čteno pouze občas. Tento fakt by se mohl negativně odrazit na motivaci dětí ke čtení, jelikož mnoho dětí tak nemá žádnou blízkou osobu, která by jim byla ve čtení vzorem. Dle vývojové psychologie totiž víme, že děti napodobují blízké osoby včetně rodičů či učitelů.

Na otázku týkající se poslechu audioknih osm dětí z celkového počtu odpovědělo kladně. Deset zbývajících dětí odpovědělo záporně. Poslech audioknih zde u kladně odpovídajících dětí může pozitivně ovlivňovat jejich vztah ke knihám. Velká část dětí (14 dětí z 18) odpověděla, že si doma knihy čte, a to například z důvodů procvičení dovednosti čtení nebo pro zabavení se. Čtyři děti odpověděly naopak, že si doma knihy nečtou, a to z důvodů, že to například neumí nebo je to ne baví. Na otázku, zda děti mají oblíbenou knihu, většina dětí uvedla názvy knih, které mají ve školní knihovničce, což může na jednu

stranu poukazovat na zájem o knihy, na druhou ale, co se týče knih, možný nedostatek podnětů v rodinném prostředí. Na otázku týkající se návštěvy knihovny 12 dětí odpovědělo, že již alespoň jednou v knihovně bylo. Z tohoto počtu jich 9 v knihovně bylo pouze jednou se školou, další 3 děti odpověděly, že občas do knihovny chodí s rodičem. Ostatní děti v knihovně nikdy nebyly. Opět v tomto případě by mohla nedostatečná možnost a rozmanitost výběru knih dětmi negativně ovlivnit motivaci dětí ke čtení, jelikož mnoho dětí nemusí mít možnost si knihu podle svých zájmů vybrat.

Stěžejní byla v prvním zmapování čtenářské situace u dětí otázka: Co si myslíte o čtení knih, o knihách? Pouze tři odpovědi dětí byly ryze hodnotící. Zároveň tyto odpovědi byly pozitivní. Proto lze usoudit, že tři děti měly v době prvního zjišťování informací pozitivní vztah ke knihám. Je možné, že bylo první sdílení odpovědí na tuto otázku ovlivněno přítomností autorky práce, která se s dětmi předtím nikdy neviděla, nicméně při zjišťování informací autorky práce byla přítomna třídní učitelka, kterou děti dobře znají a ona také je, s dětmi na tuto otázku také vedla rozhovor a výsledné odpovědi tak byly zapsány na základě rozhovoru třídní učitelky nebo autorky práce s dětmi.

V druhém zjišťování vztahu dětí ke knihám byly děti dotazovány na možné faktory, které by mohly ovlivnit jejich motivaci pro další čtení. Na začátku děti byly dotázány na jejich názor na program, zda byl program lepší či horší, než si před jeho realizací myslely. Tato otázka byla pro děti příliš složitá, jelikož nedokázaly reflektovat tuto otázku. Je možné, že je to tím, že děti žijí v přítomnosti a v tomto věku nemají tolik očekávání, co se týče budoucích záležitostí.

Na otázku týkající se hodnocení knihy Pipi Dlouhá punčocha 8 dětí odpovědělo velice pozitivně. Pro 16 dětí byla kniha zábavná, pro 17 zajímavá a pro 2 děti nudná. Co se týče těchto dvou dětí, jednalo se o výše popsané děti (dítě s mentálním postižením, dítě s možnou poruchou pozornosti). Tato skutečnost znevýhodnění mohla ovlivnit postoj dětí ke knize. Skoro všechny děti uvedly pozitivní zpětné hodnocení, proto by mohly být motivovány ke čtení této knihy i další knih, jelikož by jejich dobrý vztah ke knize mohl ovlivnit celkový vztah ke knihám a motivaci ke čtení. Děti byly následně dotázány na to, zda by si chtěly knihu přečíst až do konce. Na tuto otázku 16 dětí z 18 odpovědělo, že ano. Opět by mohlo platit to, že uvedeným pozitivním vztahem ke knize by mohla být pozitivně ovlivněna motivace dětí ke čtení, pokud děti odpověděly, že by si knihu do konce přečíst chtěly.

Velice důležitá otázka, která opět zazněla při druhém zjišťování aktuálního vztahu ke knihám, se týká názoru dětí na knihy. Zde můžeme pozorovat četnější pozitivní odpovědi, než při prvním zjišťování odpovědí na tuto otázku. Jak už bylo řečeno, na tuto otázku poprvé položenou 3 děti reagovaly hodnotící a zároveň pozitivní odpovědí. Po druhém dotázání se na danou otázku (po realizaci programu) bylo zaznamenáno dvakrát více pozitivních a zároveň hodnotících odpovědí, což by mohlo poukazovat na zvyšující se tendenci motivace ke knihám a čtení knih.

Přesto je nutné uvést, že zjišťování názorů a odpovědí mohlo být ovlivněno jak prvním setkáním autorky s dětmi při prvním mapování vztahu dětí ke knihám (a z toho plynoucí menší otevřeností dětí k diskusi), tak vztahem dětí k autorce práce po zažitém programu a času společně stráveném.

Na otázku *Ovlivní výukový program propojující metody dramatické výchovy s literární výchovou vztah dětí ke knihám?* není jednoduché odpovědět z důvodu výše uvedených proměnných, které mohly odpovědi dětí ovlivnit. Také se ukázalo jako velice komplikované hodnotit ovlivnění vztahu ke knihám, jelikož je složité zjišťovat vnitřní postoj k danému tématu, a to především u menších dětí. Nicméně dle odpovědí dětí mapujících jejich vztah ke čtené knize lze předpokládat, že si ke knize Pipi Dlouhá punčocha vytvořily kladný vztah, a to díky realizovanému výukovému programu. Tato skutečnost mohla zvýšit motivaci dětí ke čtení dalších knih. Jako důležitou autorka vnímá otázku, která byla položena při prvním a posledním sběru informací a která se týkala názoru dětí na čtení knih a knihy obecně. Jak bylo uvedeno, při druhém dotazování se na názory dětí se dvojnásobně zvýšil počet hodnotících a zároveň kladných odpovědí oproti prvnímu dotazování, což by opět mohlo poukazovat na možnost pozitivního ovlivnění vztahu ke knihám a zvýšení motivace ke čtení knih.

ZÁVĚR

V úvodu této diplomové práce byl uveden hlavní cíl – zvýšit motivaci dětí k četbě. Proto byl vytvořen plán akčního výzkumu. V rámci výzkumu byl naplánován program propojující literární výchovu a metody dramatické výchovy. Programem děti provázela kniha Pipi Dlouhá punčocha od Astrid Lindgrenové. Výsledky výzkumu byly ověřovány pomocí ohniskových skupin. Byly sledovány možné změny ve vztahu dětí k četbě a bylo zjištěno, že literárně-dramatický program mohl pozitivně ovlivnit postoj dětí ke knihám, k četbě. Je třeba ale uvést, že zkoumání mělo svá úskalí, jelikož bylo a je komplikované zjišťovat vnitřní postoje dětí a všimnout si možných změn v postoji ke knihám.

Jako autorka práce si odnáším z tvorby diplomové práce mnoho postřehů. Díky vypracování teoretické části jsem se dozvěděla zajímavé informace ohledně čtenářství dětí, poučila se ohledně akčního výzkumu. Dále jsem se informovala ohledně metod dramatické výchovy. Pokládám za velice přínosné to, že jsem si mohla vyzkoušet tvorbu několikahodinového programu s podporou vedoucí práce. Tato tvorba byla na diplomové práci časově nejnáročnější, ale zároveň velice přínosná, jelikož jsem si mohla vyzkoušet propojení dramatických metod s literární výchovou v praxi. Ta skutečnost, že jsem se seznámila s velkým záběrem dramatických metod a snažila se je aplikovat do edukace, je pro mou praxi velice prospěšná, protože bych ráda do výuky zapojovala metody dramatické výchovy. Bylo pro mě pozitivním zjištěním to, jak děti nadšeně reagují na použití dramatických metod, což mě vedlo k utvrzení v tom, že je tyto metody vhodné do výuky zařazovat.

Co se týče literární výchovy na 1. stupni ZŠ, vnímám dále za velmi důležité čtení knih dětem ve škole, protože bylo zjištěno, že mnoha dětem z první třídy není čteno, a pokud ano, nejedná se o pravidelnou záležitost. Také pokládám za důležité motivovat děti ke čtení pomocí prožitkového čtení, což by mohlo poté pozitivně ovlivnit počet dětí, které si doma samy čtou, a zároveň dále pozitivně ovlivňovat vztah dětí ke knihám. Tyto dvě podstatné skutečnosti si přeji využít ve své praxi na 1. stupni ZŠ.

Po této zkušenosti s realizací programu a zároveň akčního výzkumu, bych ráda doporučila všem pedagogům, kteří chtějí zvyšovat motivaci dětí k četbě, pravidelně si číst s dětmi ve škole, a to nejen v první třídě, ale i ve vyšších třídách ZŠ. Je nutné vybírat kvalitní literární texty, které budou zajímavé, humorné – takové, které budou děti motivovat pro jejich vlastní četbu. Je důležité nechat děti číst samostatně, ale také dětem číst,

být pro ně vzorem takovým, jenž ukáže správnou techniku čtení a zároveň svým pozitivním postojem ke knihám motivuje ke čtení.

Také bych doporučila zařazovat motivační a zážitkové programy na podporu čtení s využitím dramatických metod. Inspiraci pro tvorbu programu je možné najít například v publikaci Projekty dramatické výchovy pro mladší školní věk od Evy Machkové. Tato publikace mně velice pomohla při tvorbě mého prvního programu, jenž byl také popsán v praktické části této práce. Dále bych chtěla doporučit zařazování čtenářských deníků, povídání si o přečtených knihách v kroužku, pravidelné měsíční návštěvy knihovny s dětmi a motivování prostřednictvím programu Čtení pomáhá, jenž podporuje čtení a zároveň vede dítě k dobročinnosti.

RESUMÉ

Tato diplomová práce se zabývá rozvojem čtenářství u dětí navštěvujících 1. třídu ZŠ. Je rozdělena do dvou částí – praktické a teoretické.

Teoretická část definuje pojem dětský čtenář, uvádí čtenářské potřeby dětí, popisuje vzdělávací obsah oboru Český jazyk – literární výchova pro 1. období 1. stupně ZŠ a dále informuje o metodách dramatické výchovy, které jsou použity v programu praktické části, definuje dále pojem akční výzkum a uvádí jeho charakteristické znaky.

V praktické části je ověřována možnost zvýšení motivace ke čtení u dětí v první třídě. Za tímto účelem je vypracován plán akčního výzkumu včetně výukového programu čtení, který je založen na čtení knihy Pipi Dlouhá punčocha od Astrid Lindgrenové a který propojuje literární výchovu s metodami dramatické výchovy.

Klíčová slova: motivace ke čtenářství, dětský čtenář, čtenářské potřeby dětí, dramatická výchova, akční výzkum, Pipi Dlouhá punčocha, Astrid Lindgrenová, první třída základní školy, rozvoj čtenářství, metody dramatické výchovy

SUMMARY

This diploma thesis investigates the motivation for reading in children attending the first grade of elementary school. The thesis is divided into two parts – theoretical and practical.

The theoretical part defines the concept of a child reader and introduces the reading needs of children. It describes the educational content of the Czech Language subject, specifically Literary Education, for the first period of the first level of primary school. Additionally, this part of thesis provides information on the drama education methods used in the program of the practical part. It defines the concept of action research.

The practical part tests the possibility of increasing reading motivation in first-graders. To achieve this, an action research plan is developed, including a reading program based on the book Pippi Longstocking by Astrid Lindgren. The program integrates literary education with drama education methods.

Key words: Motivation for reading, child reader, reading needs of children, drama education, action research, Pippi Longstocking, Astrid Lindgren, first grade of elementary school, reading development, drama education methods

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ INFORMACÍ

1. ALCHAZIDU, Athena. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-314-5.
2. ALTRICHTER, Herbert a POSH, Peter. *Lehrer erforschen ihren Unterricht. Eine Einführung in die Methoden der Aktionsforschung*. Bad Heilbrunn: Klinkhardt, 1998. ISBN 9783825247546.
3. COHEN, Louis. *Research methods in education*. Eighth edition. London: Routledge, 2018. ISBN 978-1-138-20988-6.
4. ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X.
5. ČTENÍ POMÁHÁ. *O projektu*. Online. Praha: Čtení pomáhá, z.s., 2023. Dostupné z: <https://www.ctenipomaha.cz/cs/o-projektu>. [cit. 2024-03-02].
6. KADLÍČKOVÁ, Lucie. *Pipi Dlouhá punčocha: Projekt zahrnující sloh, dramatickou, literární, výtvarnou, pracovní, hudební, tělesnou a etickou výchovu*. Online. 2023. Dostupné z: https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fis.muni.cz%2Fel%2F1441%2Fjaro2011%2FZS1BK_PZTD%2FDV_napric_osnovami.docx&wdOrigin=BROWSELINK. [cit. 2024-03-02].
7. KOTILOVÁ, Tereza. *7 tipů, jak motivovat děti ke čtení*. Agátin svět. Online. 3. 3. 2023. Dostupné z: <https://www.agatinsvet.cz/blog/7-tipu-jak-motivovat-deti-ke-cteni/>. [cit. 2024-03-02].
8. LAUFKOVÁ, Veronika a NAJVAROVÁ, Veronika. *Motivace pro čtenářství*. Online. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra primární pedagogiky, 2017. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/sc1/files/2017/05/Motivace-pro-ctenarstvi.pdf>. [cit. 2024-03-02].
9. LINDGREN, Astrid. *Pipi Dlouhá punčocha*. 9. vydání. Přeložil Josef VOHRYZEK, přeložil Dagmar HARTLOVÁ. Praha: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03802-5.
10. MACHKOVÁ, Eva. *Projekty dramatické výchovy pro mladší školní věk*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0374-2.

11. MACHKOVÁ, Eva. *Dramatika, hra a tvořivost*. Jinočany: H & H, 2017. ISBN 978-80-7319-125-2.
12. MACHKOVÁ, Eva. *Škola dramatickou hrou: dramatická výchova v primární škole*. 2. upravené vydání. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2019. ISBN 978-80-7599-072-3.
13. MAŇÁK, Josef a ŠVEC, Vlastimil. *Cesty pedagogického výzkumu*. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-078-6.
14. MORONI, Ilaria. *Action Research in the Library: Method, Experiences, and a Significant Case*. Online. JLIS.it, 2011. Dostupné z: http://eprints.rclis.org/16598/1/Action%20Research_Moroni%20ENG.pdf. [cit. 2023-04-04].
15. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Online. Červen 2023. Praha: MŠMT, 2023. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf. [cit. 2023-04-04].
16. NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie téměř pro každého*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1198-6.
17. PAVELKOVÁ, Isabella. *Motivace žáků k učení: perspektivní orientace žáků a časový faktor v žákovské motivaci*. Praha: Univerzita Karlova, 2002. ISBN 80-7290-092-7.
18. PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Nové, rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
19. SMETÁČEK, Vladimír. *Vybrané kapitoly z psychologie čtení a čtenáře*. Praha: Krajský pedagogický ústav, 1973.
20. ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Pedagogika. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-247-5511-3.
21. TOMAN, Jaroslav. *Dětské čtenářství a literární výchova*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s. r. o., 1999. ISBN 80-7204-111-8.
22. TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čtenáři a internauti: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení*. Brno: Host ve spolupráci s Národní knihovnou České republiky, 2011. ISBN 978-80-7294-515-3.
23. VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Pedagogika. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1865-1.

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ

Obrázek 1: Prohlédnutí obsahu tašky (zdroj: vlastní zpracování).....	23
Obrázek 2: Skupinky při vytváření Pipi (zdroj: vlastní zpracování).....	24
Obrázek 3: Skupinky při vytváření Pipi (zdroj: vlastní zpracování).....	25
Obrázek 4: Ukázky vytvořené Pipi s jejím kočkodanem (zdroj: vlastní zpracování)	25
Obrázek 5: Vstup do role Pipi (zdroj: vlastní zpracování)	28
Obrázek 6: Rozřazení do skupin (zdroj: vlastní zpracování)	29
Obrázek 7: Poznávání ingrediencí ve skupinách (zdroj: vlastní zpracování).....	30
Obrázek 8: Rekapitulace v kroužku (zdroj: vlastní zpracování)	32
Obrázek 9: Texty k hledaným věcem (zdroj: vlastní zpracování).....	33
Obrázek 10: Čtení textů ve skupinách (zdroj: vlastní zpracování).....	33
Obrázek 11: Komiksové zpracování pocitů chlapců (zdroj: vlastní zpracování).....	35
Obrázek 12: Seřazování textů ve skupinách (zdroj: vlastní zpracování)	38
Obrázek 13: Ukázka seřazovaných textů (zdroj: vlastní zpracování)	38
Obrázek 14: Rozhovor s Pipi Dlouhou punčochou (zdroj: vlastní zpracování).....	39
Obrázek 15: Zahřátí s ranními činnostmi Pipi (zdroj: vlastní zpracování).....	40
Obrázek 16: Tvorba ilustrací (zdroj: vlastní zpracování).....	42
Obrázek 17: Ukázka ilustrace (zdroj: vlastní zpracování).....	42
Obrázek 18: Ukázka ilustrace (zdroj: vlastní zpracování).....	43
Obrázek 19: Ukázka dopisů pro Pipi (zdroj: vlastní zpracování).....	45
Obrázek 20: Ukázka dopisu pro Pipi (zdroj: vlastní zpracování).....	46
Obrázek 21: Ukázka dopisu pro Pipi (zdroj: vlastní zpracování).....	46
Obrázek 22: Čtení v kroužku (zdroj: vlastní zpracování).....	47
Obrázek 23: Procházení dráhou ve dvojicích (zdroj: vlastní zpracování).....	49
Obrázek 24: Procházení dráhou ve dvojicích (zdroj: vlastní zpracování).....	50
Obrázek 25: Závěrečný rozhovor s dětmi (zdroj: vlastní zpracování)	50
Graf 1: Odpovědi na otázku: Čte vám někdo knihy? (zdroj: vlastní zpracování).....	17
Graf 2: Odpovědi na otázku: Pokud ano, kdo? (zdroj: vlastní zpracování)	17
Graf 3: Odpovědi na otázku: Pokud ano, jak často? (zdroj: vlastní zpracování)	18
Graf 4: Odpovědi na otázku: Posloucháte někdy audioknihy? (zdroj: vlastní zpracování)	18
Graf 5: Odpovědi na otázku: Čtete si sami doma? (zdroj: vlastní zpracování).....	19
Graf 6: Odpovědi na otázku: Máte oblíbenou knihu? (zdroj: vlastní zpracování)	19
Graf 7: Odpovědi na otázku: Byli jste někdy v knihovně? (zdroj: vlastní zpracování)	20
Graf 8: Odpovědi na otázku: Chtěli byste si knihu přečíst až do konce? (zdroj: vlastní zpracování)	55